

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
SOOME-UGRI OSAKOND

Johanna Õismaa

KARJALA KEELE MITMUSSÕNAD

Bakalaureusetöö

Juhendaja Eva Saar

Tartu 2020

Sisukord

Sissejuhatus	7
Karjala keel	8
Karjala keele mitmuse tunnused	9
Materjal ja meetod	9
1. Mitmussõnad	12
1.1. Mitmussõna ja plurale tantum	12
1.2. Läänemeresoome mitmussõnade varasemad kirjeldused	13
2. Karjala murrete mitmussõnade semantiline jaotumine	15
2.1. Põhjakarjala mitmussõnade semantiline jaotumine	17
2.1.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad	18
2.1.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed	18
2.1.1.2. Hoburiistad ja -seadmed	18
2.1.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed	19
2.1.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid	19
2.1.1.5. Muud seadmed ja vahendid	19
2.1.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid	20
2.1.3. Riideesemed ja nende osad	20
2.1.3.1. Püksid	21
2.1.3.2. Jalanõud ja kindad	21
2.1.3.3. Muud riideesemed	21
2.1.4. Kehaosad	21

2.1.5. Inimrühmad.....	22
2.1.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused.....	22
2.1.6.1. Pulmad ja kosimine.....	23
2.1.6.2. Matused ja mälestamine.....	23
2.1.6.3. Muud tavad ja kombed.....	23
2.1.7. Ained, jäätmed ja materjalid.....	24
2.1.8. Ajaperioodid ja -vahemikud	25
2.1.9. Haigused ja tervis	25
2.1.10. Kohad ja kohanimed.....	25
2.1.11. Rühmitamata sõnad	26
2.2. Lõunakarjala mitmussõnade semantiline jaotumine	27
2.2.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad.....	28
2.2.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed	28
2.2.1.2. Hoburiistad ja -seadmed	28
2.2.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed.....	29
2.2.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid	29
2.2.1.5. Muud seadmed ja vahendid	29
2.2.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid.....	31
2.2.3. Riideesemed ja nende osad.....	31
2.2.3.1. Püksid.....	31
2.2.3.2. Jalanõud ja kindad.....	32
2.2.3.3. Muud riideesemed.....	32

2.2.4. Kehaosad.....	32
2.2.5. Inimrühmad.....	33
2.2.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused	35
2.2.6.1. Pulmad ja kosimine.....	35
2.2.6.2. Matused ja mälestamine.....	35
2.2.6.3. Muud tavad ja kombed.....	35
2.2.7. Ained, jäätmed ja materjalid.....	37
2.2.8. Ajaperioodid ja -vahemikud	38
2.2.9. Haigused ja tervis	38
2.2.10. Kohad ja kohanimed	38
2.2.11. Rühmitamata sõnad	39
2.3. Aunusekarjala mitmussõnade semantiline jaotumine	40
2.3.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad.....	41
2.3.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed	41
2.3.1.2. Hoburiistad ja -seadmed	41
2.3.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed.....	42
2.3.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid	42
2.3.1.5. Muud seadmed ja vahendid	42
2.3.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitismaterjalid.....	44
2.3.3. Riideesemed ja nende osad.....	45
2.3.3.1. Püksid.....	45
2.3.3.2. Jalanõud ja kindad.....	45

2.3.3.3. Muud riideesemed.....	45
2.3.4. Kehaosad.....	46
2.3.5. Inimrühmad.....	47
2.3.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused.....	49
2.3.6.1. Pulmad ja kosimine.....	49
2.3.6.2. Matused ja mälestamine.....	49
2.3.6.3. Muud tavad ja kombed.....	49
2.3.7. Ained, jäätmed ja materjalid.....	50
2.3.8. Ajaperioodid ja -vahemikud	52
2.3.9. Haigused ja tervis	52
2.3.10. Kohad ja kohanimed.....	52
2.3.11. Rühmitamata sõnad	52
3. Karjala mitmussõnade semantilise jaotuse analüüs	54
3.1. Karjala murrete mitmussõnade semantilise jaotumise võrdlus	54
3.2. Karjala mitmussõnade semantiline jaotumine võrrelduna isuri, soome ja eesti keelega.....	63
3.3. Vene keele mõju karjala mitmussõnades	67
Kokkuvõte.....	69
Summary. Karelian <i>pluralia tantum</i>	71
Lühendid	74
Kirjandus.....	75

Joonised

Joonis 1. Põhjakarjala mitmussõnade semantilised rühmad.....	17
Joonis 2. Lõunakarjala mitmussõnade semantilised rühmad.....	27
Joonis 3. Aunusekarjala mitmussõnade semantilised rühmad.....	40
Joonis 4. Rühma <i>seadmed, tööriistad ja nende osad</i> alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti.....	55
Joonis 5. Rühma <i>riideesemed ja nende osad</i> alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti.....	57
Joonis 6. Rühma <i>tavad, pühad peod ja kombed</i> alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti.....	58
Joonis 7. Karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus (protsent pluratiivide koguarvust).....	65

Tabelid

Tabel 1. Karjala murrete mitmussõnade semantiliste rühmade võrdlus.....	61
Tabel 2. Karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus...	66

Sissejuhatus

Minu uurimistöö eesmärk on anda ülevaade karjala keele mitmussõnadest. Uurin karjala keele mitmussõnade mitmekesisust, karjala murrete mitmussõnade semantilise jaotuse erinevust, kolme murderühma omavahelist erinevust, teiste läänemeresoome keelte mitmussõnade semantilise jaotumise erinevust võrreldes karjala keelega ja vene keele mõjutusi karjala keele mitmuslikus sõnavaras.

Uurimise käigus soovin leida vastused järgnevatele küsimustele:

- 1) missugustesse semantilistesse gruppidesse jagunevad karjala keele mitmussõnad;
- 2) kuidas erinevad omavahel põhjakarjala, lõunakarjala ja aunusekarjala murderühmad mitmussõnade semantilise jaotuse poolest;
- 3) kuidas erinevad omavahel karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnad semantilise jaotuse poolest;
- 4) kas ja kuidas on karjala keele mitmuslik sõnavara mõjutatud naabruses kõneldavast ja domineerivast vene keelest?

Vaatlen töös ka seda, mida mitmussõnade all mõistetakse ja kuidas neid kirjeldatakse. Varem on mitmussõnu defineerinud ja põhjalikult uurinud näiteks Rune Ingo oma teoses „Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat“ (1978: 43–52) ja Triinu Palo artiklis „Soome ja eesti keele mitmussõnad ehk pluratiivid“ (2002: 82). Lisaks kirjutas mitmussõnade olemusest oma bakalaureusetöös „Isuri keele mitmussõnad“ (2017: 8–10) Martin Beek, kes võttis isuri pluratiivide kirjeldamisel eeskujuks eelnevalt mainitud autorite teosed.

Uurimise alusena käsitlen sõnu, mis on Karjala keele sõnaraamatus (KKS) mitmussõnadena esitatud.

Karjala keel

Karjala keel kuulub läänemeresoome keelte põhjarühma koos soome, isuri ja vepsa keelega. Seda kõneldakse kolmes Venemaa oblastis: Leningradi, Novgorodi ja Tveri oblastis ning Karjala Vabariigis, mille pealinnaks on Petrozavodsk. Tänapäeval on karjalasi ja karjala keele rääkijaid aina vähemaks jäänud. Tegu on hääbuva rahva ning keelega, Venemaa rahvaloenduste statistika andmetel on karjalaste arv aasta-aastalt drastiliselt vähenenud. 2010. aasta rahvaloenduse andmetel elas Venemaal 60 815 karjalast, kuid kaheksa aastat varem ehk 2002. aastal oli neid 93 344 ehk üle 30 000 inimese rohkem (VPN).

Tänapäeval jaotatakse karjala murded kahte suuremasse rühma. Esiteks päriskarjala ehk viena karjala, mis liigituvad lõuna- ja põhjakarjala murreteks, mida kõneldakse Karjala Vabariigi põhja- ja keskosas ning karjala keelesaartel Leningradi, Novgorodi ja Tveri oblastis. Teiseks murderühmaks on aunusekarjala ehk livviko murre, mida räägitakse Karjala Vabariigi edelaosas ja ka Prääsa ja Šuojärve rajoonis. Osa teadlasi peab karjala keele murdeks ka lüüdi keelt. (Õispuu 1998: 40, 1994: 9)

Siinses töös käsitlen eraldi põhja- ja lõunakarjalat, mille tuntuim erinevus seisneb klusiilide, sibilantide ja afrikaatide helilisusel ja helitusel (vrd põhjakarjala *reki* ja lõunakarjala *regi*) (Laanest 1975: 26; Õispuu 1998: 40), ning aunusekarjala murret.

Karjala keelest on eesti keeles kirjutanud näiteks Arvo Laanest teoses „Sissejuhatus Läänemeresoome keeltesse“ (1975: 26–27, 39–41), Jaan Õispuu teoses „Kaheksa keelt, kaheksa rahvast“ (1998: 37–49) ja teoses „Karjala keelesaarte sõnamuutmissüsteem“ (1994) ning Paula Palmeos teoses „Karjala Valdai murrak“ (1962).

Karjala keele mitmuse tunnused

Karjala keeles on noomeni mitmusetunnusteks *-t* (lõuna- ja aunusekarjalas *-d*), mis esineb ainult mitmuse nominatiivis, ja *-i*, mis esineb muudes käänetes. Läänemeresoome keelte ida- või põhjarühma keeltele omaselt kasutatakse karjala keeles *o-*, *u-*, *i-*, *ö-* ja *ü-*tüvelistes käändsõnades enamasti mitmuse tunnust *-loi* või *-löi*, mis liitub tugevaastmelisele ainsuse tüvele (Laanest 1975: 95, 1994: 169; Vahtia 1938: 38; Õispuu 1994: 163, 169), nt *hlaapanstañiloissa* 'klapptaskutega pükstes' või *šuiittšiloista* 'suitsetest'.

Tunnused *-loi* ja *-löi* on arvatavasti tekkinud morfeemiipiiri nihkumise või kadumise tagajärjel. Nende tunnuste tekkimine on lähtunud sõnadest, kus nii *l* kui ka *o* (või *ö*) kuulusid algselt tunnusele *-i* eelnenud tüve juurde, nt soome *peukalo* 'pöial' (*peukaloissa* 'pöidlatesse', *peukaloiden* 'pöidlate'). (Laanest 1975: 95)

Materjal ja meetod

Töös uuritavad karjala keele mitmussõnad pärinevad kolmelt murdealalt: põhjakarjala, lõunakarjala ning aunusekarjala.

Kõik selles töös käsitletavad sõnad on nimisõnad ehk substantiivid, kuid vaegparadigmaatilisi vorme võib leida ka teistest sõnaliikidest. Sarnaselt isuri keelega (vt Beek 2017: 5–6), on ka karjala keeles sõna nominatiivis mitmuslik asesõna *mõlemad*. Karjala keeles on sellel sõnal kaks põhivarianti. Esiteks *molemmat*, mis leidub kõigis kolmes murderühmas: põhjakarjalas (*molommat*), lõunakarjalas (*molommat ja molemmat*) ning ka aunusekarjala murderühmas (*mollembat*). Teiseks variandiks on *molletit*, mis leidub ainult lõunakarjalas (*molletit*, *molletit*) ja aunusekarjalas (*molletid* või *mollotid*).

Kogu uuritav keeleaines pärineb aastatel 1968–2005 Helsingi Kodumaiste keelte uurimiskeskuse (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus) ja Soome-Ugri Seltsi (Suomalais-Ugrilainen Seura) ühistööna koostatud sõnaraamatu „Karjalan kielen sanakirja“ internetiväljaandest "Karjalan kielen verkkosanakirja" (KKS), mida jätkuvalt

täiendatakse (viimati 28.02.2020). Et kogu keelematerjal pärineb ühest allikast, siis töös näitesõnade järel sellele ei viidata.

Peaaegu kõik töös analüüsitavad mitmussõnad on KKS-is mitmussõnadena esitatud. Ainsaks erandiks on põhja- ja aunusekarjalas esinev sõna *rattahat* ('vanker'), mida otsingus eraldi pluratiivina välja ei toodud, kuid on märgitud sõna *ratas* ('(sõidu)ratas') alla teiseks tähenduseks.

Materjaliga töötades ilmnes, et karjala keele kolme murdegrupi mitmussõnad erinevad tähenduse poolest üksteisest üsna palju. Seetõttu pean vajalikuks analüüsida materjali murdegrupiti, jagades nende mitmussõnad semantilistesse gruppidesse. Nii tekib selgem arusaam murdegruppide erinevusest.

Kõigi kolme murde mitmussõnade semantilised rühmad on esitatud ja pealkirjastatud samamoodi, et oleks tagatud võimalus murrete mitmussõnade esinemust võrrelda. Näiteks ei ole põhjakarjala *riideesemete* alarühmas *jalanõud ja kindad* ühtegi jalanõusid tähendavat sõna, ent lõunakarjala ja aunusekarjala murdegruppides on mitmeid jalanõude tähenduses olevaid sõnu.

Töö koosneb mitmest etapist, mis ühtlasi kirjeldavad ka töö struktuuri: esmalt materjali kogumine, mitmussõnade tähendusrühmadesse jaotamine (peatükk 2), karjala kolme murde mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlemine (alapeatükk 3.1.), uurimistulemuse võrdlemine isuri, soome ja eesti pluratiivide semantilistesse rühmadesse jaotumisega (alapeatükk 3.2) ning mitmuslike vene keele laenude kirjeldamine (alapeatükk 3.3). Lisaks eelnevale on esimeses peatükis kirjeldatud mõisteid *mitmussõna* ja *pluralia tantum* ning antud ülevaade sellest, kes on varasemalt mitmussõnu uurinud.

Enamikel sõnadel on näiteks toodud üks vorm, mis on nimetavas käändes. Vahel on ühe mitmussõna näiteks toodud kaks või enam sõnavormi ja seda juhul, kui sõnaraamatus on ühele sõnale toodud näiteks mitu vormi või siis, kui KKS-is on need vormid eraldi sõnadena välja toodud. Näiteks on samatähenduslikud *nožnittšemet* ja *nozñittšimet* 'käärid' mõlemad uurimistöös näidetena välja toodud, sest sõnaraamatus on need esitatud eraldi märksõnadena.

Kõikide mitmussõnade ette on lisatud lühendatud küla- või kihelkonnanimetus, kus teatud sõna on kasutatud.

1. Mitmussõnad

Käesolevas peatükis uurin lähemalt mitmussõnade ehk pluratiivide olemust ja defineerimisvõimalusi. Lähemalt vaatan mõisteid *mitmussõna* ning *plurale tantum* ja kuidas neid erinevate autorite poolt on kirjeldatud. Lisaks vaatan ka seda, kes, mis viisil ja kui palju on läänemeresoome keelte mitmussõnu varasemalt uurinud.

1.1. Mitmussõna ja *plurale tantum*

Tihti kasutatakse keeleteaduses mitmussõnadest rääkides nii väljendeid *plurale tantum* (või mitmuses *pluralia tantum*) kui ka *pluratiiv* (mitmussõna). Mõni autor kasutab neid väljendeid paralleelselt, mõni näeb nende vahel erinevusi. Rune Ingo sõnul on *plurale tantum* laiem mõiste kui *pluratiiv* ja on miski, mis on vormilt mitmuslik, ent märgib ainsust. Mitmussõna alla peab ta silmas sõna, mis võib keeles esineda nii ainsuslikul kui ka mitmuslikul kujul (Ingo 1978: 40). Ingo on pluratiivid jaganud ka eri tugevusega semantilis-morfoloogilisteks tüüpideks: 1) sõnad, mille puudub tänapäeva keeles ainsuse paradigma, nt 'kangaspuud'; 2) sõnad, millel on nii ainsuses kui mitmuses olemas täielik paradigma, kuid kummalgi eri tähendus, nt 'ratas, rattad'; 3) fakultatiivsed sõnad, mille puhul on kõnelejal võimalus ise valida, kas kasutada sõna mitmuslikuna või üksikuna, nt 'paarisuks(ed)'; 4) sõnad, mille täisparadigmat kasutatakse rääkides funktsionaalkollektiivi üksikosadest, nt soomekeelne sõna *sukkapuikko* 'sukavarras', kuid *sukkapuikkot*: *minulla on kahdet sukkapuikkot* 'mul on kahed sukavardad'; 5) lünkliku paradigmaga mitmussõnad, millel on vormid ainult mõnes käändes. (Ingo 1978: 43–52; vt ka Ariste 1979: 314–315).

Triinu Palo arvates on *plurale tantum* liialt „tugev“ mõiste, et seda kasutada pluratiivi sünonüümina. Sageli on sõna mitmusliku vormi kasutuspõhjuseks pigem kindel kontekst kui see, et tegemist on *plurale tantum* sõnaga. (Palo 2002: 82) Sarnaselt Ingole jaotab Palo mitmussõnad eri tugevustega rühmadeks. Ta kirjeldab pluratiive kui: 1) vaegparadigmaatilisi sõnu, mille vormide hulgast puuduvad täielikult ainsuslikud vormid; 2) sõnu, mille täisparadigmaatiline ainsus ja mitmus on erinevad; 3) fakultatiivsed sõnad, mille puhul on

kõnelejal võimalus teha valik sõna mitmuse või ainsuse vahel; 4) sõnu, mille ainsuslikku vormi kasutatakse mõne talitlusliku kollektiivi ühest osast rääkides. Samuti on mitmussõnade puhul oluline esinemine vähemalt kahes käändes, millest vähemalt üks on mõni muu kui kohakääne. (Palo 2002: 82)

Mai Tiits (1983) käsitleb mitmussõnadena sõnu, millel on defektne paradigma. Erinevalt Ingost (1978, 1998) ja Aristest (1979) kasutab ta väljendeid *plurale tantum* ja *mitmussõna* paralleelselt ning kirjeldab neid kui sõnu, millel on olemas täielik mitmuse paradigma, kuid ainsuse paradigma on lünklik ehk olemas on ainult mõned vormid. Samuti on Tiitsi sõnul mitmussõna substantiiv, millel on täielik mitmuse paradigma, aga puuduvad kõik ainsuse vormid. Defektse paradigma kirjeldamisel arvestab ta nii sõna tähendust kui ka vormi ja peab defektseks ka selliseid paradigmasid, kus lüngad on tingitud sõna tähendusest. (Tiits 1983: 360) Ülle Viksi sõnul ei saa aga mitmussõnu lugeda defektseks, kui paradigmat puuduvaid lünki on võimalik olemasolevate vormide eeskujul moodustada, ehk ta on defektse paradigma kirjeldamisel arvestanud ainult sõna vormi ja jätnud mängust välja tähenduse (Viks 1982: 6).

1.2. Läänemeresoome mitmussõnade varasemad kirjeldused

Läänemeresoome keelte mitmussõnu on uuritud üsna vähe. Peale mõne vähese põhjaliku uurimuse või artikli on ilmunud erinevaid morfoloogiaalaseid töid, kus lisaks teistele teemadele on pluratiive lihtsalt mainitud või lühidalt kirjeldatud (vt nt Tiits 1983, Viks 1982).

Eesti keele mitmussõnadest on kirjutanud Mai Tiits artiklis „Lüngad eesti noomenivormistikus“ (1983), ainult kehaosakategooriast on kirjutanud Paul Alvre artiklis „Kehaosi märkivate nimetuste numerusest“ (1962) ning Katre ja Asta Õim artiklis „Kehaosade arvukategooriast“ (2015), väikses alapeatükis on mitmussõnu maininud ka Lembit Vaba artiklis „Kuidas läti-eesti keelekontakt on mõjutanud eesti murdekeele grammatikat ja sõnavaramoodustust“ (2010: 215–216) ning hiljutine Annika Vihti ja Külli Habichi „Eesti keele sõnamuutmine“ (2019: 25).

Ainult pluratiividele on seni pühendatud väga vähe uurimusi. Näiteks on Paul Ariste kirjutanud mitmussõnadest artiklis „Uurimus pluratiividest“ (1979), Triinu Palo on võrrelnud eesti ja soome mitmussõnu oma bakalaureusetöös „Suomen ja viron monikkosanojen semanttinen vertailu“ (1999) ja selle alusel valminud Lähivertailuja artiklis „Soome ja eesti keele mitmussõnad ehk pluratiivid“ (2002). Soome keele pluratiividest on andnud kaks väljaannet Runo Ingo: „Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat. Numeeris-semanttinen tutkimus 1“ (1978) ning ka sama pealkirjaga teise uurimuse (1998). Isuri keele mitmussõnadest kirjutas Martin Beek bakalaureusetöö „Isuri keele mitmussõnad“ (2017).

2. Karjala murrete mitmussõnade semantiline jaotumine

Karjala keeles on mitmussõnu 683, kuid paljud sõnad esinevad mitmes murdegrupis, seega on analüüsitavaid sõnavorme kokku 1006. Põhjakarjala mitmussõnu on kokku 169 ja enamik ehk 95 neist esineb ainult põhjakarjalas. Lõunakarjala mitmussõnu on 399, neist peaaegu pool ehk 178 esineb ainult lõunakarjala murdegrupis. Aunusekarjala murdegrupp on mitmussõnade arvult suurim, sinna kuulub 438 sõna, millest 235 esineb ainult aunusekarjalas.

Nagu mainitud, esineb palju mitmussõnu kolmest murdegrupist vaid ühes, kuid palju on sellised, mis esinevad korraga kas kahes või kõigis kolmes murdegrupis. Üheks selliseks sõnaks on näiteks vene laen *stanat* 'pealispüksid', mis esineb sama tähendusega nii põhja-, lõuna- kui ka aunusekarjala murdegrupis.

Karjala mitmussõnad olen jaotanud järgmistesse semantilistesse gruppidesse, arvestades, et gruppi kuulub enamus murderühmadest vähemalt üks sõna:

1. Seadmed, tööriistad ja nende osad

1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed

1.2. Hoburiistad ja -seadmed

1.3. Kalastus- ja jahiseadmed

1.4. Sõidukid ja transpordivahendid

1.5. Muud vahendid ja seadmed

2. Ehitised, ehitise osad ja ehitismaterjalid

3. Riideesemed

3.1. Püksid

3.2. Jalanõud ja kindad

3.3. Muud riideesemed

4. Kehaosad
5. Inimrühmad
6. Tavad, pühad, peod ja sündmused
  - 6.1. Pulmad ja kosimine
  - 6.2. Matused ja mälestamine
  - 6.3. Muud tavad ja kombed
7. Ained, jäätmed ja materjalid
8. Ajaperioodid ja -vahemikud
9. Haigused ja tervis
10. Kohad ja kohanimed
11. Rühmitamata sõnad

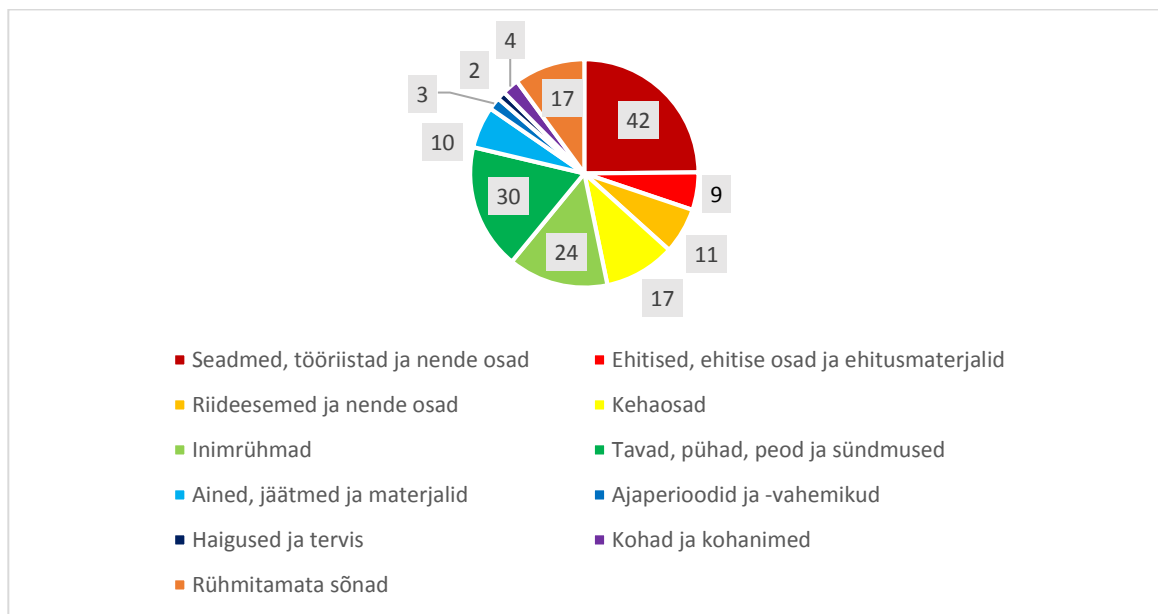
Viimase grupi ehk *rühmitamata sõnade* hulka kuuluvad sõnad, mis oma tähenduse poolest mitte ühtegi teise ülal nimetatud rühma ei sobi. Nendel sõnadel on enamasti abstraktne tähendus, piltlik kasutus või erinevad need teistest millegi muu poolest.

2.1. Põhjakarjala mitmussõnade semantiline jaotumine

Põhjakarjala murdest esitab KKS 169 mitmussõna (vt joonis 1). Põhjakarjala mitmussõnade suurim rühm semantilise jaotuse alusel on *seadmed, tööriistad ja nende osad*, selles on 42 sõna ning see jaguneb veel viieks väiksemaks alarühmiks. Teiseks rühmaks on üheksa sõnaga *ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid*, kolmandaks kolme alarühmaga *riideesemed*, kuhu kuulub 11 sõna ja neljandaks 17 sõnaga *kehaosad*. Järgmiseks rühmaks on *inimrühmad*, kus on 24 sõna. Kolme alarühmi on jaotatud rühm *tavad, pühad, peod ja sündmused*, kuhu kuulub 30 sõna, järgnevad kümne liikmega rühm *ained, jäätmed ja materjalid*; kõigest kolme sõnaga rühm *ajaperioodid ja -vahemikud*; kahe sõnaga *haigused ja tervis*; nelja sõnaga *kohad ja kohanimed* ning viimase rühmana on *rühmitamata sõnad*, kuhu kuulub 17 mitmussõna.

Nagu näha, on mõni tähendusrühm sõnade arvult väga väike või on mõnel suuremal semantilisel rühmal selliseid alarühmi, kus on sõnu vähe. Eraldi gruppideks on need sellest hoolimata esitatud sellepärast, et nii lõunakarjala kui aunusekarjala murderühmas kuulub samanimelistesse gruppidesse rohkem sõnu ja et seda suurusevahet nähes tekiks selgem arusaam murdegruppide erinevusest.

Joonis 1. Põhjakarjala mitmussõnade semantilised rühmad

2.1.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad

Seadmete, tööriistade ja nende osade rühm jaguneb omakorda viieks väiksemaks rühmadeks, milleks on kuue sõnaga *kaheosalised tööriistad ja seadmed*, samuti kuut sõna sisaldav *hoburiistad ja -seadmed*, kaheksa sõnaga rühm *kalastus- ja jahindusvahendid*, ainult kahe sõnaga rühm *sõidukid ja transpordivahendid* ning viimaseks *muud seadmed ja vahendid*, kuhu kuulub 20 sõna.

2.1.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed

Siia gruppi kuuluvad tööriistad, mis koosnevad kahest identsest osast. Kuna neid tööriistaosi tajutakse eri osadena, sujuvalt koos töötava paarina ja mitte ühtse tervikuna, siis sellest nende sõnade mitmuslikkus tulenebki (Beek 2017: 23; Ingo 1978: 168). Näiteks koosnevad käärid kahest samasugusest teravast osast, mille ühine funktsioon on millegi lõikamine. Selle eseme üht osa ehk 'kääri' ei saa lõikamiseks üksi kasutada, ehk nendel osadel on funktsioon ainult siis, kui neid kasutada koos.

Kaheosaliste tööriistade ja seadmete hulka kuuluvad mitmed põhjakarjala murdes tange või raudasid tähistavad sõnad, näiteks 'tangide' üldnimetus Kie, Pist, Uht, Vuo *hohtimet* ja ka 'rauatangide' tähendusega Pist, Vuo *kalipat* ning KieP *kalit*. Lisaks ka sõna Vuo *siptšat* 'pintsetid'. Veel üks siia gruppi kuuluv kaheosaline tööriist on KieP, Kie, Vuo, Uht, Kon *kerittšemet* ehk 'lambakäärid'. Viimaseks sõnaks on üsna universaalne mitmussõna KieP, Uht, Pist *nošnittšemet* 'käärid'.

2.1.1.2. Hoburiistad ja -seadmed

Siia gruppi on liigitatud kõik sellised vahendid ja seadmed, mis on kuidagi seotud hobustega, nt KieP, Uht, Vuo, Hie, Kon *päitšet* 'päitsed', KieP, Uht, Vuo, Kon *šuitšet* 'suitsed' ja KieP, Pist, Uht, Vuo, Kon *vallahat* 'valjad'; Pist, Uht, Vuo *potuušat* 'sedelgarihm'; Vuo *ohjašperät* 'ohjaotsad, -pärad, millega hobust ohjatakse', ja Oul, KieP, Pist, Uht, Kui, Vuo, Kon *länket* 'rangid (veolooma (hobuse) kaela pandavad puust, alt polsterdatud rakmed, mis ühendatakse roomade ja looga abil aistega)' (EKSS).

2.1.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed

Siia gruppi on esmalt arvatud kõik kalastamisega seotud sõnad, nagu Jys *laškomet* ja Vuo *laškumit* 'võrkpüümis, mis asetatakse jääauku', samuti kalavõrguga seotud sõnad, nagu KieP, Pist *rakennuššilmät* ja KieP, Pist, Uht, Vuo *šantalošilmät* 'võrgu ülemine või alumine „silmarivi“, võrguosa, mis on valmistatud tugevamast materjalist'. Siia kuulub ka KieP, Pist, Uht, Vuo *vapeit/vapiet* ehk 'võrgukuivatusridvad, -vahendid'. Jahindussõnadest rühmitub siia Vuo *revonrauvat* 'rebaseraud'. Peale juba mainitud sõnade on selle tähendusgrupi liikmeteks ka kalandus- ja jahindusvahendite üldisemad nimetused, nagu *aitavarvad* 'kala- või linnupüüdmisvahendid, püümis; püüs' ja veel üldisem Vuo *ampuneuvot* ehk 'ambumis- või laskerelvad'.

2.1.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid

Sõidukite ja transpordivahendite tähendusvaldkonda kuuluvaid mitmussõnu on põhjakarjala murdegrupis kõigest kaks: Uht *rattahat* 'vanker' (tinglikult siia gruppi liigitatav) ja Uht Vuo *nosselhítšat* 'heina tassimiseks mõeldud kaheosaline puidust kandraam'.

2.1.1.5. Muud seadmed ja vahendid

See semantiline rühm on erinevate seadmete, tööriistade ja nende osade seast kõige suurem ja siia kuuluvad üsna spetsiifilise tähendusega sõnad, mis ülal nimetatud rühmadesse ei sobi. Selle tähendusrühma koosseisus on näiteks mõned käsitööseadmete valdkonda kuuluvad sõnad, nagu Uht *kankašneuvot*, Uht, Vuo, Kon *kankašpuut*, Uht *kankašštoavat* ja KieP, Uht *stoavat* 'kangaspuud'. Käsitööga seotud sõnad on ka KieP, Uht, Vuo *peälät* ja KieP *pirranpiälät* 'õmblemisraam', Uht, Vuo *kerinlauvat/kerillauvat* ja Uht *kerimpuut* 'keripuud/-lauad', Uht, Vuo *luomapuut* 'käärpuud' ning Uht *kesränkonvat* 'vokiratast kandvad või toetavad puud'.

Siin rühmas on ka mõned erinevate vahendite üldnimetused, mille alla veel omakorda kuulub hulk erinevaid esemeid. Need on Uht *hiihtoheuvot* 'suusavarustus' ja Uht *läh'imet* 'reisitarbed, reisil vajaminevad asjad'.

Lisaks nimetatutele on siin tähendusrühmas palju üksikuid üsna eripäraseid sõnu, nagu Vuo *hilanuorat* 'trossid/köied paarisrataste esi- ja tagarataste ühendamiseks', Uht, Vuo, Jys *kivenlauvat* 'käsikivi all olevad lauad', Vuo *kannatušpukšut* 'põhjapõdra seljale kinnitatav kott', KieP *porstankit* 'kahe ridva peale kinnitatud kast', Oul, KieP, Uht, Vuo *tulukšet* 'tuletegemise vahendid, tulused (endisaegsed tulesüütamisvahendid)' ja Jys *šeinätšuassut* 'seinakell'. Viimaseks sõnaks siin grupis on Vuo *koslalauvat*, mille tähendust ei olnud võimalik üheselt kindlaks teha. Esimeseks tähendusvariandiks on 'saagimispuki lauad' ja teiseks 'ree või kelgu külge pandavad lauad'.

2.1.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid

Siia gruppi kuuluvad sõnad on mingil moel seotud ehitistega. Need on kas ehitise osad, nagu Vuo *elämälauvat* 'laest ulatuvad toetuslauad, mille küljes või vastas hoiti haigeid või nälginud lehmi', Jys *jumalanhyväorret* 'õrred, mis ulatusid ukseavast seinani ja kus peal hoiti näiteks leivalõikamislauda, ahjuroopi jms' ja Kie, Vuo *ikkunampeälät/ikkunapeälät* 'aknaraamid'. Ehitise osad on ka samatähenduslikud mitmussõnad Uht *kellojalat* ja Uht *kellomperät* ehk 'kiriku kellatorn' ning Uht *kylyllauvat* 'saunalava'. Selle rühma liikmeteks on ka ehitise juurde kuuluvad esemed, nagu KieP *pinopuut* 'redel' ja materjalid, millest ehtis on ehitatud, nagu Vuo *renkut* 'silla kandetala koos hoidvad kruvid' ja üldisem nimetus KieP *triiviet* 'palkide vahele käiv tihendusmaterjal'.

2.1.3. Riideesemed ja nende osad

Rühm *riideesemed ja nende osad* jaguneb kolmeks alarühmaks, milleks on kaheksa sõnaga *püksid*, ühe sõnaga *jalanõud* ja *kindad* ning kahe sõnaga rühm *muud riideesemed*.

2.1.3.1. Püksid

Erinevate pükste tähenduses on karjala keeles päris mitu mitmussõna. Põhjakarjala murdegrupis neid väga palju ei ole, kuid mõned siiski. Need on pükste üldnimetus Pist, Kon *houšut*, Vuo *peälispukšut*, Uht, Vuo *peälyšpukšut* ja Uht, Vuo, Jys *štanat/ stañit* ehk 'pealispüksid', KieP, Vuo, Paa *koatiet* 'aluspüksid', Uht, Vuo *alušpukšut* 'meeste aluspüksid', Vuo *polvipukšut* 'põlvpüksid' ning ka KieP *kammaspukšut* ehk 'põhjapõdranahast püksid'.

2.1.3.2. Jalanõud ja kindad

Ainsaks selle grupi liikmeks on sõna Jys *kävykšet*, mille tähenduseks on 'kootud kindad'.

2.1.3.3. Muud riideesemed

Siia kuulub kaks samatähenduslikku mitmussõna Kie, Uht, Vuo, Kon *kuolievvoattiet* ning Uht, Vuo *kuolinvattiet* 'surnurüü, suririided'.

2.1.4. Kehaosad

Kehaosade tähendusgrupp on arvatud nii loomade kui ka inimeste kehaosad. On selliseid mitmussõnu, mis on ainult inimese kehaosade tähenduses, nagu väljenduslik sõna Vuo *kanalieminöisi* 'tüdruku juuksed' või Uht *kainalokarvat* 'kaenlakarvad', Uht, Vuo *u(v)ussat/uussat* 'vuntsid' ja KieP, Kon, Vuo *variksenšoappoat* 'kuresaapad, parkunud nahk, mis on paljajalu käies tuulest ja veest pragunenud'. Nii inimeste kui ka loomade kehaosadest rääkides on tarvitusel mitmussõnad, nagu Uht *aivot* 'ajud', KieP, Vuo, Pist, Uht, Jys *šeänhiiret* 'neerud', *kielenkañtimet* 'keelekõõlused', Vuo, Kon, Jys *nenäšulat* 'ninasõõrmed', Uht *kellottimet* 'munandid' ja Vuo *marukšet* 'suur kõht'. Kahe sõna kasutuses pole ma kindel, aga eeldan, et sõnu Oul, Kie *perälihat* 'tagumik, tuharad' ja Kon *peršekarvat* 'tagumikukarvad' võib kasutada nii inimeste kui loomade puhul. Ainult loomade kehaosi tähendavad sõnad, nagu Pist *emášarvet* 'põhjapõdrasarved', Pist

silmikaihtimet 'põhjapõdrasarvede ettepoole ulatuvad harud', Vuo *prakut* 'hobuse tagumik', KieP, Uht, Vuo, Kon *utaret* 'udar' ja Pist *munumaiset* 'põhjapõdra neerud'.

2.1.5. Inimrühmad

Inimrühmade mitmussõnu on karjala keeles hulgamis- ning ka põhjakarjala murdegrupis on neid üsna rohkesti. Palju on igasuguseid sugulustermineid, nagu Uht *heimokšet* 'sugulased', Uht *lankokšet* 'langud, abielu kaudu suguluses olevad isikud' (EKSS), Uht, Vuo *miñhakšet* ja Kon *kälykšet* 'vendade naised omavahel', KieP, Kie, Vits, Uht, Vuo, Kon, Jys, Paa, Usm *vellékšet* ja Uht *veikokšet* 'vennad omavahel', Oul, KieP, Uht, Kon, Jys *sisarekšet* ja Jys *tsikokšet* 'õed omavahel'. Veel on sugulustermineid Uht, Jys, Kon *kuomakšet* 'lapse vanemad ja ristivanemad omavahel', Jys *bratanakšet* 'onu- ja tädipojad', KieP, Uht, Jys *šeukukšet/šeuhkukšet* 'nõod omavahel', Uht Hie *svajakakšet* 'õdede mehed omavahel', Uht, Jys *svuatakšet* 'abikaasade naissoost sugulased omavahel', Uht, Jys *svuatokšet* 'abikaasade meessoost sugulased omavahel', *valtavierahaiset* 'kosjarahvas, peigmehe sugulased' ja Jys *puarakšed* 'paar, abielupaar'. Teistesse kategooriatesse kuuluvad inimrühmad on Vuo, Kon *myötämähijäiset* 'pruudi või lahkunu ärasaatjad', *kaimakšet* 'nimekaimud', Kon *ñuprut* 'mühkamid', Kon, Jys *sussietakšet* 'naabrid omavahel' ja halvustav väljend laste kohta KieP *äpärehlannat* 'jõmpsikad'.

Peale eelpool nimetatute mitmussõnade on veel hulk inimrühmi tähistavaid sõnu, mida kasutatakse ainult rahvalauludes (itkudes), näiteks Vuo, Kon *kannetut* ja Vuo, Kon *viihyttämät* 'mõrjsja suguvõsa' ning KieP *kuvoamaiset* 'mehe suguvõsa'.

2.1.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused

Siin rühmas olevad mitmussõnad on kõik mingil moel seotud erinevate tavade ja pühadega. See tähendusgrupp jaguneb veel kolmeks väiksemaks rühmaks, milleks on kuue sõnaga rühm

pulmad ja kosimine, samuti kuue sõnaga *matused ja mälestamine* ning 18 sõnaga rühm *muud tavad ja kombed*.

2.1.6.1. Pulmad ja kosimine

Põhjakarjala pulmade ja kosimisega seotud mitmussõnad on pulmade üldnimetus Kie, Uht, Vuo, Jys, Paa *heät*, Uht, Vuo *kośsojaiset* 'kosjad, kosimine', Kon *tuloheät* 'see osa pulmast, mis veedetakse peigmehe kodus'. Järgnevad mitmussõnad tähistavad erinevaid pulmatraditsioone, nagu Vuo *aparatšäijyt* 'tee serveerimine või selle joomine n-ö korvi saanud kosilase perele; teepakkumine, teejoomine', Uht *pañijaiset* 'millegi asetamine, paigutamine (pulmas)' ja Uht, Kon *myötämähijäiset* 'peigmehe kodus toimuv pulmaõhtune pidusöök'.

2.1.6.2. Matused ja mälestamine

On kaks matuste kohta käivat üldnimetust, nagu Uht, Kon *hautajaiset* ja Uht *moahpañijaiset*. Teised siia tähendusrühma kuuluvad sõnad tähistavad matusetraditsioone, nagu KieP *ravijaiset* 'peielaud matusekülalistele pärast haualt lahkumist', Uht, Kon *sorotšinät* 'päev surnu mälestamiseks 40 päeva pärast matuseid' ning üldisemad nimetused Vuo *pominkat* ja Uht *spominkat* 'lahkunu mälestusteenistus; mälestamine'.

2.1.6.3. Muud tavad ja kombed

Muude tavade ja kommete hulka liigituvad nt Kie *appomarjat* ehk 'marjaretkelt koju toodud külakost, mis süüakse kohe ära' ning lihtsalt 'külakosti' tähendusega sõnad Uht *vuottajaiset* ja KieP *mähijäiset*. On ka mitmeid erinevaid pidustusi tähendavaid mitmussõnu, nagu Uht, Jys *harjakaiset/harjakkaizet* 'liigud, sarikapidu' laiema tähendusega Vuo *ikriššät* 'peoõhtu, pidustused', Vuo *kuokankolkajaiset* ja Vuo *kuokalluojaset* 'söömaaeg kartulivõtu lõpetamise tähistamiseks', KieP *leikkoajaiset* 'viljakoristuse või lõikusaja lõpp ning selle puhul koos söömaajaga peetav pidu', lähedase tähendusega Uht, Vuo *tširpilluojaset* 'lõikuskuu lõpetamine/lõpp (ning selle puhul peetav pidu)' ning Vuo *viikattehelluojaiset* 'heinateo lõpp ning pidu selle tähistamiseks'. Veel paar pidustusi

tähendavat sõna on Hie *peijahat* 'karujahi puhul peetav suur pidustus; karupeied' ja ka ehk Pist *kirnujaiset* 'või tegemise püha; või tegemine', mis on küll rohkem komme, kuid võib käia ka pidustuste alla.

Tavade ja kommete juurde kuuluvad ka mitmesuguste rituaalide ja loitsude juurde käivaid tegevusi tähistavad sõnad, nagu Uht *arpavalkiet* 'haldjale tehtud ohverdus, et ta oma tehtud halva tagasi pööraks' ning ka Vuo, Kon *metšämpeitokšet* ehk 'loits metsa eksinu päästmiseks'. Ülejäänud siia kuuluvad sõnad on üsna varieeruva tähendusega: Kon *ohntretškoiset* 'andreipalved', Vuo, Kon *kurkieisviinat* 'viin, mida pakuti (maja)ehitajatele', Uht, Kon *ristijäiset* 'ristsed, ristimine' ja KieP, Uht *vuottajaiset* '(millegi) ootamine; oodatava jaoks valmistuste tegemine'.

2.1.7. Ained, jäätmed ja materjalid

Enamik siia rühma kuuluvatest erinevate ainete tähendusega sõnadest on mingil moel seotud kas viljakoristuse või -töötlemisega, nagu Pist *huutojyvät* 'maha pudenevad terad, mis tekivad viljavihku vastu seina lüües', Uht *rajahiset*, KieP, Vuo *ruumerrannat* ja Uht *ruumerrantieset* 'käega visatud kõrgkvaliteetsete ja õigekaaluliste terade ja aganate vahele jäävad kerged terad'. Mõned sõnad on ka seotud käsitööga, nagu He *karttajakšet* ja Uht *karttamukšet* 'kraasitud vill', Uht *kesrukšet* 'kedratud lõng, kedrus', Kon *sisäreکش* 'kanga loomisel samast kerast jooksev lõimelõngapaar' ja Vuo *makahat* 'lõngakeras samasuunalised, ühte kohta keritud ringid'. Viimane sõna ei kujuta endast otseselt mingit ainet, kuid lõngakera kui selline on lõngast kui aimest või materjalist koosnev, seega saab ka lõngakera ringe aineks pidada. Viimane siia tähendusgruppi kuuluv sõna on pärit eelnevatega võrreldes teisest valdkonnast, see on Pist *šuoškut* ehk 'roogitud kalajäätmed, kalarapped'.

2.1.8. Ajaperioodid ja -vahemikud

Põhjakarjala mitmussõnade seas on erinevaid ajaperioode tähistavaid sõnu kõigest kolm ja need on üksteisest tähenduse poolest päris erinevad. Esimeseks on KieP, Vits, Uht, Vuo, Kon *suutkat* ehk 'ööpäev'. Teised sõnad on natuke abstraktsema tähendusega: KieP, Vuo *näkyrimpäivät* 'näguripäevad' ja Vuo, Kon *neitsytvaltaset* 'muretu neitsipõlv'. Võib arvata, et kui rääkida kellegi näguripäevadest või neitsipõlvest, siis mõeldakse nende all mingit kindlat perioodi inimese elust. Sellepärast arvan, et need sõnad sobivad just siia tähendusrühma.

2.1.9. Haigused ja tervis

Selle alagrupi puhul on taaskord tegu üsna pisikese rühmaga, kuhu kuulub samuti ainult kaks sõna. See rühm on liigitusena vajalik selleks, et näidata, kui vähe haiguse tähendusega mitmussõnu karjala keeles on, võrreldes näiteks eesti ja soome keelega (Palo 2002: 83, 90). Siia kuulub põhjakarjala murdealalt üks haigust tähendav sõna KieP *kynnevvijat* 'loomadel esinev sõratõbi, „küüneviha“' ja pigem üldiselt tervisega seonduv sõna KieP *rättšinälliset* 'menstruatsioon, kuupuhastus'. 'Menstruatsiooni' tähendusega mitmussõnu on karjala keeles veel mitmeid erinevaid, kuid neid on rohkem lõuna- ja aunusekarjala murretes.

2.1.10. Kohad ja kohanimed

Nagu haigusnimetusi, pole mitmuslikke kohanimesid ega kohtade nimetusi karjala keeles just palju ning enamus nendest, mis olemas on, ei ole kasutatavad tavakeeles. Suurem osa põhjakarjala mitmuslikest kohtade nimetustest on sellised, mida kasutatakse ainult itkudes. Need on Kon *varšipihaiset* 'lapsepõlvekodu õu/hoov', Vuo *varšišijaset* ja Kon *varšišijat* 'kadunukese viimne rahupaik'. Viimane siia kuuluv sõna on hoopis teisest valdkonnast: Vuo *paléstinat* ehk 'kotikaupmehe müügipiirkond'.

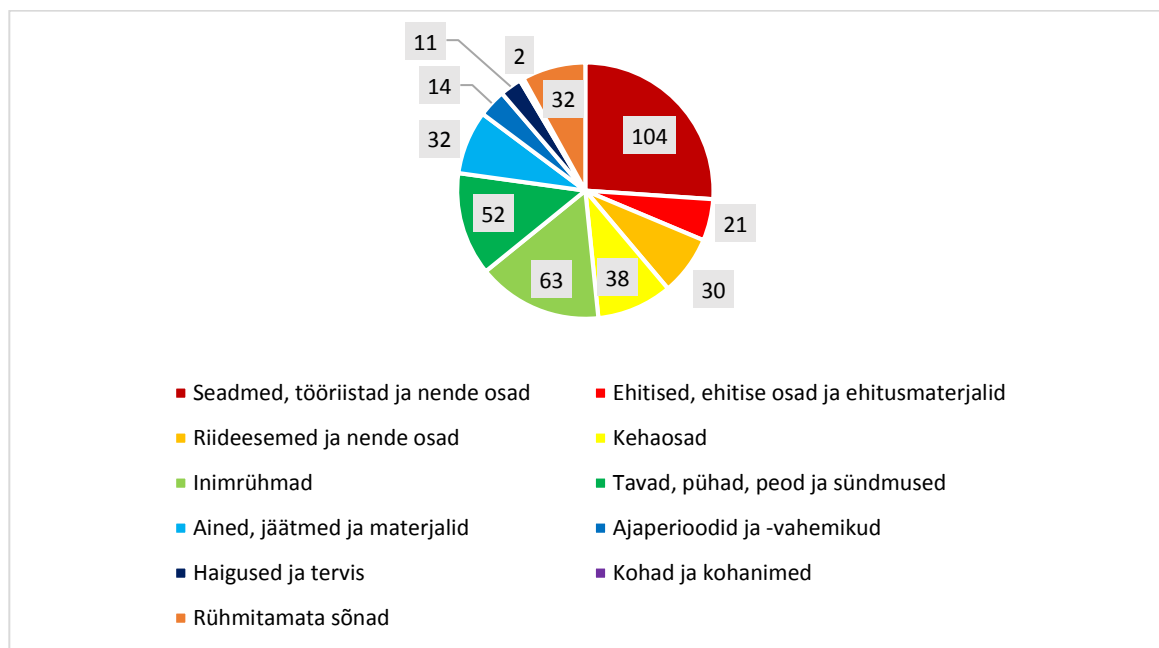
2.1.11. Rühmitamata sõnad

Rühmitamata sõnade hulka on arvatud kõik sellised mitmussõnad, millel on kas abstraktne tähendus või mida on kõigis kolmes karjala murdegrupis liiga vähe, et neist eraldi rühm moodustada. Selliseid sõnu leidub põhjakarjala materjali seas 17. Mõndasid siia kuuluvaid sõnu saaks jagada veel väikesteks tähendusrühmadeks, nimelt on üheks selliseks kahe sõnaga ilmastikunähtused, kuhu sobivad Jys *jiämpezijäizet* 'vihmasadu, mis sügisel jäält kogu lume peseb (eemaldab)' ja KieP, Uht, Vuo, Hie *revontulet* 'virmalised'. Teiseks on kirikuga seotud sõnad, nagu Kon, Uht *svättšät* 'kirikukalender' ja Uht, Vuo, Kon *tšotkat* 'palvehelmed, roosikrants'. Siia kuuluvad ka mütoloogiaga seotud sõnad, nagu Kon, Jys *kapehet* 'mütoloogiline olend; looma kohta käiv nimetus' ja Pist *katehet* 'mütoloogiline olend'.

Ülejäänud mitmussõnad on põhjakarjala murderühmas üksikeksemplarid: Vuo *harakankoafiet* 'kangaviga, viga kanga kudumisel', Vuo *jalaštehet* 'jalajäljed', Vuo *makavukset* 'voodiriided', Uht, Vuo *markkinat* 'hobulaat', KieP *kuutomankynnet* "kuu küüned", kuusirbi otsad', Uht *lekehet* 'halvustav/piltlik väljend riiete kohta', Vuo *šavuhirret* 'ühe talu e majapidamise kohta metsast saadav palkide hulk', Vuo *tritškat* 'solvav käemärk', KieP *tukkutähet* 'suure karu tähtkuju hulka kuuluv tähtkuju', Vuo *unihieklat* "unenõelad" – piltlik väljend kellegi kohta, kes aina magab' ja Kon *valtavetyset* 'väevõim'.

2.2. Lõunakarjala mitmussõnade semantiline jaotumine

Lõunakarjala murderühm on mitmussõnade arvult teisel kohal ja siia kuulub 399 mitmussõna (vt joonis 2). Nagu ka põhjakarjalas, on ka lõunakarjala suurim semantiline rühm viie alagrupiga *seadmed, tööriistad ja nende osad*, kuhu kuulub kokku 104 sõna. Rühma *ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid* kuulub 21 sõna, sellest järgmises kolme alagrupiga rühmas *riideesemed ja nende osad* on 30 sõna ning *kehaosade* grupis on 38 sõna. Grupis *inimrühmad* on 63 sõna, kolme alarühmaga grupis *tavad, pühad, peod ja sündmused* 52 sõna. Rühm *ained ja jäätmed* sisaldab endas 32 mitmussõna, *ajaperioodid ja -vahemikud* 14 sõna, *haigused ja tervis* 11 sõna, *kohad ja kohanimed* kaks sõna ning rühmas *rühmitamata sõnad* on 32 mitmussõna.

Joonis 2. Lõunakarjala mitmussõnade semantilised rühmad

2.2.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad

Seadmed, tööriistad ja nende osad jaguneb sarnaselt põhjakarjalale viieks alagrupiks. Nendeks on 23 sõnaga *kaheosalised tööriistad ja seadmed*, 14 sõnaga *hoburiistad ja -seadmed*, 14 sõnaga *kalastus- ja jahiseadmed*, 7 sõnaga *sõidukid ja transpordivahendid* ning semantilise rühma suurim, 46 sõnaga *muud vahendid ja seadmed*.

2.2.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed

Kaheosaliste tööriistade ja seadmete hulka kuulub 'tangide' üldnimetus Kor *Suo hohtimed*, ka veidi laiemata tähendusega Paat Män, Tver, Tih, Val *pihtimed*, Ruk Paat Tver Val *pihtimed*, Tver *pihtemyöd* 'tangid, näpitsad'. On veel mitmeid erinevaid 'tangide' tähendusega sõnu, nagu Sui *hiilinozhittšemed*, *Suo snimsad* ja Tun *tiskad/titškad* 'sõetangid', Paat *kivellaššendapihtimed* 'tangid, millega kuumutatud kivisid vette langetatati', *Suo noaglaispihed* 'naelatangid', Tun, Tver *šiptšad* ja Ruk *zuaharipihed* 'suhkrutangid', Kor, *Suo stitškad* 'kruvitangid', Ilom *titškad* 'surutangid' ning *Suo tšipsed* 'tangid erineva otstarbe jaoks'. Kaheosaliste tööriistade hulka kuuluvad 'kääride' üldnimetused Tun, Ruk, Paat, Tver *nožhittšemed/nozhittšimed*, Tver *nožhitšad* ja *Suo Tih kerittšimed/kerittšemed*, millel on ka teine tähendus Ruk, Ilom, Kor, Tih, Val, Imp, Tun, *Suo*, Tver, Sui 'lambakäärid'. Siin on ka paar erinevaid kääre tähistavad sõnu, nagu Sui *hiilisaksed* 'küünlakäärid' ja Sui *mittasaksed* 'möödukäärid'. Ülejäänud sõnadeks on *Suo käzirauvad* 'käerauad', *Suo vangirauvad* 'käerauad või ahelad' ja ka *ližäsilmäd* 'prillid', mille luges kaheosaliste seadete hulka Runo Inge oma teoses „Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat“ (1978: 179).

2.2.1.2. Hoburiistad ja -seadmed

Hoburiistade ja -seadmete hulka kuulub 'rangide' tähendusega Tun, Ruk, Män, Ilom, Kor, *Suo*, Sui, Tver, Tih, Imp *länged* ja ka Sui *hamuttalänged* 'pehmendusega rangid'. Siin tähendusrühmas on ka Sui *hevozbrujad* 'rakmed, hobuseriistad', Kor, Sui, *Suo lippusuitsed* 'silmaklappidega valjad', Tun, Ruk, Paat, Kor, Sui, Män, Por, *Suo*, Tver *päitsied/päitsed* 'päitsed', Ruk, Paat, *Suo*, Sui, *Suo šuitšet* 'suitsed' ja Ruk, Kor, Tver, Tun, *Suo vallahad* 'valjad'. Ülejäänud siinse tähendusgrupi liikmete puhul on tegu erinevate

hobutarvikutega, nagu *Suo katšalkad* 'ritvadega kahe hobuse vahele kinnitatud kangast iste inimesele', *Ilom kulkunalazed* 'kaelarihm päitste ja valjastega', *Kor, Sui, Sua mägivyöd* ja *Tun, Ruk, Paat, Män, Ilom, Sua, Sui potuužad/potužad* 'sedelgarihm', *Suo ohjaksemperäd* ja *Ruk ohjašperäd* 'ohjaotsad, ohjapäräd' ning *Tver, Tih, Sui vyödied* 'adra aisasid ja künnipuud ühendavad puidust köied või ketid'.

2.2.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed

Selle tähendusgrupi liikmeteks on eelkõige üsna spetsiifilised kalastusega seotud sõnad, nt *Paat laskumed* 'võrkpüümis, mis asetatakse jääauku', *Kor, Sup magahad* ja *Kor nuotammagahad* 'nooda pära alumises osas olevad võrgud', *Suo nuotankengäd* 'tugevdatud silmuserida nooda üla- ja alaosas', *Suo leuvakset* 'nooda osa', *Sui rakennussilmäd* ja *Sui, Imp randasilmäd/randusilmäd* 'võrgu ülemine või alumine „silmarivi“, võrguosa, mis on valmistatud tugevamast materjalist'. Kalastamisega on seotud ka *Imp kuivandupizad* ja *Kor peidozed* 'võrgu kuivatusvahendid, puud, millele võrk kuivama pannakse'. Ülejäänud selle grupi liikmete puhul on tegemist jahiseadmetega, nt üldnimetused *Suo puulukud* 'rauad' ja *aidavarvad* 'kala- või linnuoüüdmisvahendid'. Täpsema tähendusega sõnad on *Tver jänisrauvad* 'jäneseraud', *Tun, Sui, Sua revonrauvad/reboinrauvad* ning *Suo pyyvyzrauvad* 'rebaseraud'.

2.2.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid

Sõidukite ja transpordivahendite hulka kuuluvad *Tver hroslad/krosnad* 'lai palgiveokelk', *Sui kuormakärriid* 'neljarattaline koormakäru', *Tver odorad* 'heinakäru koos tarvikutega', *Sui purid* 'lohisti, vahend millegi lohistamiseks', *Sui rattahad* 'vanker' (tinglikult siia gruppi liigitatav), *Ruk nossilñitšad* ja *Tun, Sui, Kor, Sua, Tver nossilkad/nosilkad* 'heina tassimiseks mõeldud puidust kandraam'.

2.2.1.5. Muud seadmed ja vahendid

Muude seadmete ja vahendite alla kuuluvad mitmed 'kangaspuude' tähendusega sõnad, nagu *Paat, Sua kangazbrujad/kangažbrujad*, *Suo, Tih kangaspuud*, *Rep, Ruk kangasstoavad* ja

Ruk, Paat, Män, Sal, Suo, Tver, Imp *stoavad/stååvad/štååvad/stuavad*. Natuke täpsema tähendusega on Rep, Por, Suo *kangashavod* 'vanaaegsed, lattidega kinnitatavad kangaspuud' ja Sui *orsstuavad* 'püstitatavad kangaspuud'. Kangastelgedega on seotud ka Suo *kangashavod* 'vanaaegsete, lattidega kinnitatavate kangaspuude osad kangastelgede tagaosas, mille ümber on aetud lõim', Sui, Imp *luojazet*, Sui *luomapuud*, Ilom, Kor, Suo *luontapuud/luondapuud* ja Rep, Tver *luondastoavad/luondastuavad* 'käärpuud', Suo *tšuppubrujad* ja Sui *tšuppustuavad* 'kangaspuude toanurka kinnitamise vahendid' ning Paat, Tver *keldapuud* 'kangastelgede täketega jupid'. Käsitööga seotud sõnad on ka Tver *piälazed* ja Tun, Rep, Ruk, Paat *peäläd/piäläd/piälaid/piäluad* '(õmblemis)raam, sõrestik', Ruk *pirrampeäläd* 'kangakudumisega seotud raam', Tver *tšibruñähözed* 'õmblemistarvikud' ning Imp *luondunuaglad* 'kanga jaoks seina sisse löödavad puunaelad'.

Siia tähendusgruppi kuuluvad ka Sui *heiniñheuvod* ja Ilom *heinäbrujad* 'heinatöomasina seadmed', Suo *hihtoñeuvod* 'suusavarustus', Kor, Sui, Tun, Ruk, Paat *kivenlauvad/kivellauvad* 'käsikivi all olevad lauad', Suo *kuldatšoasud* 'kuldne uur; kellakett', Sui *lindárid* 'käruvedrud', Sui *orjanjallad* 'nelja jalaga pukk kandekonstruktsioonil', Sui *porohñitsad* 'jahimehe laskemoon', Tih *risteized* 'väljend, mis käib mis iganes ristatud asja kohta', Suo *savitšuzbrujad* 'villa kraasimisel kasutatavad vahendid, villa kraasid' ja ka Kor Suo *seinätšuassud/seinätšoasud* 'seinakell'. Ülejäänud muude seadete alla kuuluvad mitmussõnad on Suo, Sui, Imp *stankad* ja Suo *štšelugad* 'saagimispukk', Tun, Män *tahkojalad/tahkodallad* 'tahumisalus', Ruk *íazat* 'tõmbeköied, -rihmad', Tver *drougad* 'veorattad', Rep, Suo *tuliñeuvod*, Tun, Ruk, Paat, Män, Ilom, Suo, Sui, Tver *tulukšed/tuluksed* ja Suo *tuluzñeuvod* 'endisaegsed tulesüütamisvahendid, tulused' (EKSS), Suo *vierrinbrujad* ja Suo *vierdo(i)brujad* 'ale põletamisel kasutatavad töövahendid', Suo *viglittšád* 'võllas', Suo *voajad* 'kaal; Kaalud', Tun, Rep, Ruk, Sui, Imp, Suo, Tver, Tih *kerillauvad/kerinlauvad* ja Suo *kerimpuud* 'keripuud, -lauad', Tver *vannuot* 'adratera' ning Imp *kelakorvad* 'paadi küljele kinnitatud raudkonstreinid'.

2.2.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid

Enamus siia tähendusgruppi kuuluvate mitmussõnade puhul on tegemist osadega, mis kuuluvad ehitise juurde ja mis on kasutatavad, nt 'trep'i üldnimetused Tver *kriintšad* ja Por *pordahuod*. Sarnase tähendusega sõnad on ka Rep, Ruk, Suo *karžina(m)pordahad/karžimpordahad* 'keldritrepp või -redel', Rep, Sui *šarajapordahad/saraimpordahad* 'küüni viiv kaldtee või -trepp', Sui *tanhuompordahad* 'laudatrepp; maja majandamispoolele viiv trepp' ning Rep *pihapordahad* 'välistrepp'. Teised kasutatavad ehitise osad on Ruk *kylynlauvad* 'saunalava', Ruk, Paat, Sui *moarad* ja Ruk *nuarad* 'magamislava, lavats', Por, Suo *poalikkapordahad* ja Tver *riugupordahad* 'redel'. Ehitise osana või eraldi ehitisena saab käsitleda sõna Tver *matkalauvad* 'käimla, peldik', eeldades, et käimla võib asuda nii maja sees kui ka eraldi hoonena õues. Enamasti siiski ehitise juurde kuulub Sui *huonehtarbebed* 'mööbel'. Ülejäänud siia kuuluvate sõnade puhul on tegemist mingis mõttes ehitusmaterjalidega või osadega, millest ehtis on kokku pandud: Sui *pätšimbrujad* ja Paat *pättšibrujad* 'ahju palkideseotis, raidseotis - ehituskivide vastastikune asetus müüris' (EKSS), Paat, Män *muldiezed/mulđiazed* 'lae peale pandud mullakiht', Suo *lihapuud* 'räästa all olevad lihakuivatuspuud' ja Kor, Sui *matonala(i)zed* 'vaheseinu toetavad palgid'. Siia kuuluvad ka Suo *kellojallad*, Tih *kellonkandamad* ja Suo *kellomperäd* 'kiriku kellatorn'.

2.2.3. Riideesemed ja nende osad

Riideesemed ja nende osad jaguneb kolmeks alarühmaks, milleks on 13 sõnaga *püksid*, kolme sõnaga *jalanõud* ja *kindad* ning 14 sõnaga *muud riideesemed*.

2.2.3.1. Püksid

Ka lõunakarjala murdegruppi kuulub üsna mitu pükste tähendusega mitmussõna, nt 'pükste' üldnimetus Kor, Suo *housud*, Suo *hallakkaštahid* ja Tun, Ruk, Paat, Suo *šargastanid* 'kalevist tehtud püksid', Tun *hlaapanstanid* 'klapptaskutega püksid', Rep, Ruk,

Por, Suo, Ilom, Tver, Tih, Sui, Imp *koädied*/käädiéd/käädiad/*kuädied* 'aluspüksid', Suo *mujukoadied* 'värvitud kaitsepüksid', Ruk *peäliskoadied* ja Tun, Rep, Ruk, Por, Ilom, Paat, Sui, Kor, Suo, Tver, Tih *štanad/stańid* 'pealispüksid' ning Imp *priukad* ja Tun, Imp *brúukad/priukad* 'meeste pealispüksid'. Pükste tähenduses on ka Tun *buksad* 'kalameeste püksid', Tun *šaravoarad* 'meeste (avarad) püksid' ning Suo *trekaštańid* 'villased trikoopüksid'.

2.2.3.2. Jalanõud ja kindad

Jalanõude alla kuulub kõigest üks sõna, millel on halvustav alatoon ja see on Sui *kengälotikad* 'suured, rasked kingad, kobakad'. Kinnaste kohta on kaks mitmussõna, kinnaste üldnimetus Suo *kázittšemed* ja Sui *alaizvanıttuksed* ehk 'vanad kulunud lapikkindad'.

2.2.3.3. Muud riideesemed

Siia tähendusrühma kuulub kolm riideeset, mis seotud matusekombestikuga, nt Kor *kuolendavoattied* ja Tun *kuolivvoattied* ehk 'surnurüü' ja Suo *pyhäsovad* 'surnurüü; riietus, mida pühendunu või palverändur palverännakul kannab'. On ka üks pulmakombestikuga seotud sõna: Suo *naindasovad* 'mehe pulmariided'. Ülejäänud siinse tähendusgrupi pluratiivid on varieeruva tähendusega, nt Suo *herraissovad* ja Suo *herroinsovad* 'härrasmehe riided', Sui *hibievuattied* 'aluspesu', Suo *matkasovat* 'matkariided', Suo *pyhäsovad* 'pühapäevaülikond, pühandel kantav riietus', Suo *tšiinusovad* 'ametiriietus' ning Suo *vierrimbrujad* ja Suo *vierdo(i)brujad* 'ale põletamisel kasutatavad riided'. Selle grupi liikmeks on ka üks riideosa tähendusega sõna, nagu Ruk *hiihnahiemad* 'kalastamisel kasutatavad pealisvarrukad' ning ka üks üldisema tähendusega sõna, nagu *pariksed* 'mis iganes riidesme paar, paariline'.

2.2.4. Kehaosad

Ka lõunakarjala murdegrupi puhul kuuluvad kehaosade hulka nii loomade kui inimeste kehaosade mitmussõnad. Ainult inimese kehaosa tähenduses on Kor

andalovillad 'piimahabe', Paat *harakankoadied* ja *variksenšoappoad* 'kuresaapad, parkunud nahk, mis on paljajalu käies tuulest ja veest pragunenud', *kazvod* esimene tähendus Ilom, Kor, Suo, Sui 'nägu, pale, näoilme' ja ka teine Sui 'peopesa', *koavazied* 'nägu, näoilme' ning ka üks halvustav väljend näo kohta: Kor, Suo, Sui *nirzad*. Inimekehaosade alla kuuluvad vddl ka Tun *havendouhed*, Rep *havenkarvad* ja *uśśad/usad* 'vuntsid, vuntsikarvad', Sui *voloohtkad* 'juuksed', Suo, Tver *hohlid* 'laiali olevad juuksed', Suo *itkusilmäd* 'nutvad silmad', Ilom, Suo *kukonsilmäd* 'silmad inimesel, kes pimedas hästi ei näe', Suo *uñisilmäd* 'unised silmad', Rep, Imp, Sui *kainalokarvad* 'kaenlakarvad', Paat *kaglakarvad* 'kuklakarvad', Suo *keppozed* "kerged kepid", väljend jalgade kohta', Sui *keroinkannad* 'keelejuur, kõrisõlm', Rep *kyngälihad* 'käsivarrelihased', Paat *lekehed* 'mehe munandid' ning Suo *nahkakoadied* 'piltlik väljend alakeha kohta'. Nii loomade kui inimeste kohta käivad kehaosamitmussõnad on Ilom, Sui *aivod* 'ajud', Suo *kero(i)nkandamad/keroinkandamed* 'keelepaelad', Ruk, Suo, Tun, Ilom, Kor, Imp *kielenkandomed/kielenkandimed* 'keelekõõlused', Kor, Suo, Sui *ñenäsullad* 'ninasõõrmed', Rep, Tul, Sui *perzekarvad* 'tagumikukarvad', Suo *perälihad*, Suo *tunderuksed* ja Tih *peržokšed* 'tagumik, tuharad', Tun *šeänhiired* 'neerud', Suo *syväinjuured* 'sisikond, südamepõhi' ning ka Sui, Imp *kärensilmäd* 'rähnisisilmad'. Sõna näitelauses on välja toodud „vanal varese nägemine, noorel rähni nägemine“, siis võib eeldada, et 'rähnisisilmi' võib kasutada nii inimese kui rähni enda silmadest rääkides. Ainult loomade kohta käivad kehaosamitmussõnad on Tun *kongelošarved* 'lehmasarved, mille otsad on pööratud otsmiku poole', Imp *munukkazed* 'lamba neerud', Tver *šarvuod* 'teo „sarved“', Tun, Ruk, Män, Ilom, Sui, Paat, Suo, Tver, Tih, Imp *udared* 'udar' ja Sui *vuohiskarvad* 'sõrgatsi ülevapoolisel alal kasvavad karvad'.

2.2.5. Inimrühmad

Ka lõunakarjala mitmussõnade hulgas on palju sugulusterminite mitmussõnu, nt 'sugulaste üldnimetused Ruk, Suo *heimokšed* ja *rodñaksed*, Suo *leiväksed* 'leibkond, leibkonna liimed;

kahe leibkonna liikmed ühes majas', Tun, Ruk, Tver, Suo, Sui *kuomakšed/kuomaksed* 'lapse vanemad ja ristivanemad omavahel', Tun, Ruk, Paat, Suo, Tver, Sui *kälykšed/kälyksed*, Tver *miñnakšed* ja *ñeveskäkšed* 'vendade naised omavahel', Suo *ñeäläksed* 'naise vend ja abikaasa omavahel', Tun, Ruk, Paat, Kor, Sui, Suo, Tver *šeu(h)kukšed* ja Ruk, Paat, Suo, Tver *ševottarekšed* 'nõod omavahel', Ruk, Por, Suo, Tver, Tih, Sui *sisäreksed* ja Paat, Tver *tšikokšed* 'õed omavahel', Suo *sizärlendämäksed* 'poolõed omavahel' ning Tun, Ruk, Paat, Suo, Imp *svajakakset* 'õdede mehed omavahel'. Teised sugulusterminid on Ruk, Suo *svoatjaksed* 'abikaasade naissoost sugulased omavahel', Ruk, Paat, Suo *svoatukšed* 'abikaasade meessoost sugulased omavahel', Ruk, Tver, Suo *veikokšed* ja Tih, Tun, Rep, RukM, Ruk, Paat, Kor, Suo, Tver, Val, Sui *velläksed* 'vennad omavahel', Suo *vellilendämäksed* 'poolvennad omavahel' ning Ruk, Paat *bratanakšed/bratanukšed* ja Tun *broatukšed/broatjakšed* 'onu- ja tädipojad', Suo, Tver, Val *rodiiitelad* 'lapsevanemad', Suo *pravovanhemmad* 'vanavanemad', Rep, Ruk *kohtakuomad* 'ristivanemad', Suo *langoksed* 'langud - abielu kaudu suguluses olevad isikud' (EKSS), Suo, Tver, Tih, Sui *molotoid* 'noorpaar', Suo *poaraksed* 'paar, abielupaar'.

Teised inimrühmade alla kuuluvad mitmussõnad on Suo *kizapoaraksed* 'tantsukaaslased', Suo *kodžad* 'kosijad, peigmehe', Suo *myötiksed* 'kaaslased', Suo, Sui *bratanaksed/bratanuksed* ja *broatäksed/broatüksed* 'sõbrad', Suo, Tver *susiedaksed* 'naabrid omavahel', Suo *tietoksed* 'kallimad, armsamad omavahel', *druugukšed* Ruk, Suo 'sõbrad omavahel' ja Suo 'armukesed', Tver *tovarissakšed* 'seltsimehed', Suo *tuttavaksed* 'tuttavad omavahel', Ruk, Män, Suo, Tver *kaimaksed* 'nimekaimud', Sui *kuíehmad* 'naljatajad, krutskite tegijad' ning üks halvustav väljend Tun *ñubrud* 'mühkamid'.

Lisaks kuulub inimrühmade alla ka mitmed itkudes esinevaid inimrühmamitmussõnu, mida on lõunakarjalas mitu korda rohkem kui põhjakarjalas. Ühel mõistel, milleks on 'peigmehe sugulased', on 18 erinevat varianti ning need kõik esinevad ühes külas nimega Suojärvi, mille lühend on Suo. Need vormid on *ilmoinaigomad*, *ilmoineläted*, *ilmoinelättelmäd*, *ilmoinkannetud*, *ilmoinkandomad*, *ilmoinkorotetud*, *ilmoinkuvamad*, *ilmoinkylvetetyd*, *ilmoinlivutetud*, *ilmoinloadimad*, *ilmoinmainomad*, *ilmoinottamad*, *ilmoinpärmomad*,

ilmoinsavistamad, ilmoinsorimad, ilmoinverzomad, ilmoinviivytetyd ja ilmoinylendetyd. Teised itkudes esinevad mitmussõnad on *Suo kahtempuolizad* 'vanemad', *Suo polvisyndyzed*, *Suo, Sui valdoisyndyized* ehk 'pühakud, vaimud, surnud sugulased' ning *Suo mielisyndyized* 'jumalad, pühakud'.

2.2.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused

Tavad, pühad, peod ja sündmused jaguneb ka lõunakarjalas kolmeks alarühmaks, milleks on seitsme sõnaga *pulmad ja kosimine*, samuti seitsme sõnaga *matused ja mälestamine* ning 39 sõnaga *muud tavad ja kombes*.

2.2.6.1. Pulmad ja kosimine

Lõunakarjala pulmade ja kosimisega seotud mitmussõnad on *Kor, Suo, Tver, Sui hiäd/häid* 'pulmad', *Ruk kožžojazed* 'kosjad, kosimine', *Suo, Sui lujuod* 'kihluse kinnitamine', *Suo veñtšajazed* 'laulatus', *Ruk myödämäñiäized* 'peigmehe kodus toimuv pulmaõhtune pidusöök', *Suo pyörittyized* 'vastse paari esimene visiit naise koju' ning *Suo koinhattšiezed* "kodu vaatamine", osa pulmatraditsioonist'.

2.2.6.2. Matused ja mälestamine

Matuste ja mälestamise tähendusrühma kuulub üldnimetused *Kor, Suo haudajazed*, *Tver kätkiejazed* ja *Tun, Ruk, Suo, Sui moahapañijaized/moahpañiaized/moahpañiezed* ehk 'matused', *Suo muistoazed* 'surnu mälestamine', *Ilom pominkad* 'surnu, lahkunu mälestamine', *Tver sorotšinad* 'päev surnu mälestamiseks 40 päeva pärast matuseid' ning *Ilom, Kor, Suo, Sui yonistujazed* ehk 'kolm ööd pärast lahkunu surma tema kodus toimuvad lahkunuistjatsed'.

2.2.6.3. Muud tavad ja kombes

Muude tavade ja kommete alla kuulub hulгим erinevaid mitmussõnu, nt 'tavade, kaldumuste' üldnimetus *Ruk, Suo vildied*, *Suo jagajazed* '(viina) jagamine', *Sui nostokkahad* 'viina

serveerimine', Suo *jeähyväzed* 'hüvastijätt', Ilom, Suo *kellomperäd* 'eriline pantide lunastamise mäng, kus kepp antakse hammastest läbi vaheldumisi poisilt tüdrukule', Ruk, ning Ilom, Sui *tširpikkehed*, Por, Kor *tširpikkäzed* ja Paat, Imp *tširppiežed/tširppiäžed/tširppiezed* ehk 'lõikuskuu lõpetamine, lõpp'.

Siia kuulub ka mitu (pühade puhul korraldatavaid) pidustusi tähistavat sõna, nt Suo *harjallized* ja Ilom, Sui *harjukkahad* 'liigud, sarikapidu', Suo *herkkupäiväd* 'suured pühad, millal süüakse pirukaid ja muid hõrgutisi', Sui *kuokkijazed* 'talgute lõpetamise pidu koos söömaajaga', Män, Sui *novoseljad/nouzeljad* ja *nouzeltšad* 'soolaleivapidu', Suo, Sui *tuliezed* 'kojunaasmispidu; soolaleivapidu', Kor *peijahad* 'suur pidu, mis peetakse karuja hi puhul, karupeied' ja sarnase tähendusega Sui *kynziezed* 'pärast karujahti toimuv jahimeeste jooming', Imp *siantappuazed* 'sea veristamise või jahilkäigu puhul peetav pidu', Kor *varbajazed* 'katsikud', Suo *vedeäzed* 'palgiparvetuse lõppemise auks korraldatav pidu', Suo *torrumpurgajazed* 'kaubalaadimistöö lõppu tähistav pidu või sööming' ning Imp *voideliezed* 'või tegemise püha, või tegemine'.

Muude tavade ja kommete hulgas on ka mõned rituaalide ja loitsudega seotud sõnad, nagu Suo *mavonpuhied* ja *mavonsanad* 'maoloits, ussisõnad', Suo *rauvansanad* 'raualoits, mida loetakse rauaga seotud vigastuse puhul', Suo *ozavussanad* 'mütoloogiline loits, mis ravib koduloomi' ja ka ehk Suo *tuonenpordahaized* ehk 'trepp teispoolsesse, toonelasse, põrgusse'. Ülejäänud siinse grupi mitmussõnad on Suo *erojazed* 'lahkumisteremoonia', Suo *käzittšemed* 'käsil olevad tööd või toimingud', Sui *legehed* 'tööd, toimingud', Suo *myössyttyized* 'hüvitus kauba mahalaadimise eest', Suo *ostoazed* 'ostmine, ost', Suo, Tver, Sui *rištíezed* 'ristsed, ristimine', Suo *röpöized* 'lastekeelne väljend saunatamise kohta', Suo *slavijazed* 'kirikuisa tervituskülaskäik, visiit', Suo *tegiezed* 'tegevused-tööd, tegemised', Suo *torunpeälized* 'miski, mida antakse või saadakse kauba peale' ning Suo *vuottajaized* 'ootamine; ootamise jaoks valmistuste tegemine'.

2.2.7. Ained, jäätmed ja materjalid

Sarnaselt põhjakarjala murdegrupile on ka paljud lõunakarjala ainete, jäätmete ja materjalidega seotud mitmussõnad seotud viljakoristusega, nt Sui *ladva₁elod*, Suo *ladvajyväd*, Ruk, Tver *neñäjääd/neñäjäyväd* 'peksmisel pudenevad teraviljaterad', Sui *rajaized*, Tun, Ruk, Ilom, Rep, Kor, Suo *randiezed/randiaized*, Tun, Sui *ruumenrandiezed* 'käega visatud kõrgkvaliteetsete ja õigekaaluliste terade ja aganate vahele jäävad kerged terad', Suo *tuulenkaherozed* ja Ilom, Suo, Sui *tuulenrañdiezed/tuulerrandiezed* 'tuulamise käigus täiskaalulistest teradest eralduvad kerged terad', Sui *tyvelod* ja *tyvijyväd* 'viljapeksu tulemusel eralduvad madalama kvaliteediga terad' ning Ruk, Sui *vuodiezed* 'viljaauna püstitades või viljavihke tõstes maha varisevad terad'.

Jäätmetega seonduvad sõnad on Rep, Ruk *harjankyynäled* 'praht, mis harjamisel linast või kanepist välja tuleb', Suo *hardiezed* 'linase riide pesemisel maha langev peen puru', Suo *jälletšimed* 'toidujäägid', Suo *lendiezed* ja Suo *lieviezed* 'lina kraasimisel tekkivad (lendlevad) ebemed', Kor, Sui *loukinalazed* 'lina lõugutades maha kukkuvad takud, puitunud osad', Suo, Sui *perättšimed* 'sõeludes eralduv prügi, koored või jämedam jahupuru' ning Sui *šilbarehed* 'killud, tükid'.

Ainete alla saab lugeda ka Suo *pudehed* 'vara, omand', Sui *kataluazad* 'vara; (raha) tagavara' ja ka Suo *vuozikazvoksed* 'aastasaak', sest eeldatavasti koosnevad nii vara kui aastasaak asjadest, mille puhul on tegemist ainetega. Ülejäänud ainete hulka kuuluvad sõnad on üsna varieeruva tähendusega, nt Ilom *allapanemad* ja Ilom *allapanemized* 'lehmade allapanu (heinad, õled, toidujäägid)', Suo *apesuolad* 'lehmale jahu sees antav sool', Sui *enzilypsyksed* 'ternespiim, piim lehma esmakordsest lüpsmisest', Tver *hohlid* 'udusulg', Ruk *karttajakšed* 'kraasitud vill', Suo *kazvateksed* 'teraviljataimed', Sui *kualiksed* 'naerise-, kapsalehed; juurviljalehed', Tun *kuolienoled* 'surnuõled' ning Suo *s(t)reäppiezed* 'leivad, küpsetised'.

2.2.8. Ajaperioodid ja -vahemikud

Erinevaid ajaperioode tähistavaid mitmussõnu on lõunakarjala murdegrupis neliteist ja need on üldisemad nimetused *Suo kaudehed* ja *Suo kaldehed* 'ajavahemik' ning täpsema tähendusega *Suo ildaitšiiruzed* 'õhtueelne aeg', *Suo kezänkaudehed* 'suvehooaeg', *Suo syyskaudehed* 'sügishooaeg', *Suo talvenkaudehed* 'talvehooaeg', Paat *kuurakuud* "härmas kuud", ehk jaanuar, veebruar ja märts', Por, *Suo*, *Sui*, *Imp lounad* 'pärastlõunane söögiaeg; ilmasuund, kuhu päike pärastlõunasel söögiajal paistab', *Suo päivänkaudehed* 'kogu päev, terve päev', *Suo pätempäiväd* 'parim iga, elu parimad päevad', Rep, *Ruk*, *Män*, Paat, Por, *Suo*, Tver, Tih, *Sui*, *Imp šuutkad/suutkad* 'ööpäev', *Suo yönkaudehed* 'ööine aeg', Tver *s'vātkad/s'vatkad* 'aeg jõuludest kolmekuningapäevani' ning *Suo vuuvenkaudehed* 'aasta, aastajagu'.

2.2.9. Haigused ja tervis

Sarnaselt põhjakarjalale on lõunakarjala murdegrupis kõigest üks haiguse tähendusega sõna ja see on *Suo purehed* 'puremised, millegi vigastamisest tekkinud arvatav põletik'. Teised siia tähendusgruppi kuuluvad sõnad on üldiselt tervisega seonduvad sõnad, nagu mitmed 'menstruatsiooni, kuupuhastuse' tähendusega sõnad: Kor *akkoinazied*, *Ruk*, *Tun voattied*, *Sui pezendähized*, Rep, *Sui*, *Imp*, *Ruk*, Tver, *Suo*, Tih *sobahized/šobahized*, *Suo s(t)repeñtšad* ja *Suo trepeñtšäd*. Ülejäänud mitmussõnad on seotud sünnitusega, nagu Tver *jälgiezed* ja Paat, *Suo*, Tver *puhtied* 'päramised, pärast sünnitamist või poegimist väljunud platsenta, lootekestad ja nabaväärt' (EKSS), *Suo kibusanad* 'sünnitusvalud, tuhud' ning *Suo jälkikivud* 'valud, mis ilmnevad sünnituse lõpujärgus'.

2.2.10. Kohad ja kohanimed

Lõunakarjala murdegrupis on ainult kaks kohanimemitmussõna ja need on sünonüümid Tver *risteized* ning *ristied* 'teede ristmik, koht, kus teed ristuvad'.

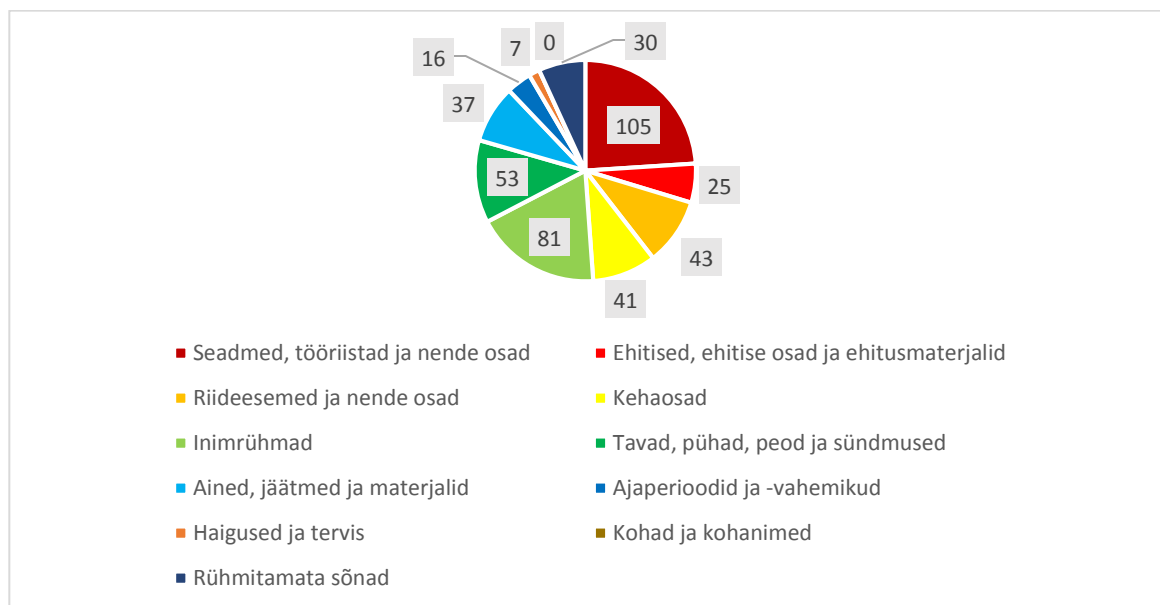
2.2.11. Rühmitamata sõnad

Lõunakarjala murderühmas on 32 sellist mitmussõna, mis teistesse tähendusrühmadesse ei sobi. Sellegipoolest saab neist paar väikest tähendusgruppi moodustada, milleks on nt kirikuga seotud sõnad, kuhu kuuluvad *Suo svätšid* 'kirikukalender', *Tun, Ruk tšotkad* 'palvehelmed, roosikrants' ja *Suo molindatšotkad* 'vanausuliste palvehelmed'. Teiseks grupiks on ilmastikunähtuse tähendusega sõnad, nagu *Män, Sui, Tun, Ruk, Paat, Sua revontuled* 'virmalised', *Tun päivänkindahad* 'päikesesapp, halonähtusena Päikese kõrval paistev hele laik, kõrvalpäike' (EKSS) ja *Tun diämpežijäized* 'vihmasadu, mis sügisel jäält kogu lume peseb (eemaldab)'. Mõned sõnad seotud ka taevafääriga, nagu *Sui koirankärvätähed* ja *Sui koirienkiimatähed* 'tähegrupp Sõnni tähtkujus', *Tun, Sui korendotähed* 'Orioni tähtkuju keskosa', *Tver kurrendorogad* 'Linnutee' ning *Tver muuttiezed* 'kuufaasid'.

Ülejäänud rühmitamata sõnad on sellised, mille tähendus esineb lõunakarjala mitmussõnade seas ainult üks või paar korda, nt *Ruk, Paat, Kor harakankoadied* ja *šizärekšed/sizarekšed* 'kangaviga', *Suo höyhemperinäd* 'sulepadjad', *Sui kierdojälled* 'karupesa ümber suuskadega tehtud ringi peal olevad jäljed, mille järgi saab aru, kas karu on uinakust tõusnud või mitte', *kodiazetukšed* 'majade paigutus; kodune majandamine', *Suo, Sui markkinad* 'hobulaat', *Suo avosuoned* ja *vazaramarkkinad* 'oksjon', *Suo vuottajaised* 'laenuprotsent, kasvik, intress', *Sui kevädlluud* '(joomingu järel) puhkamine ja lebamine' (kasut. ainult illatiivis) ning *Sää kurpid* 'ütlusest inimese elujõu kohta: *kuñi kurpit kestänöö* „kuni kuub kestab“'. Rühmitamata mitmussõnad on veel *Suo peäkköpäiväd* 'häda, täbar olukord', *Suo pudehed* 'jõud, tervis, jõuvarud', *Sui röngömpäiväd* 'halvad olud, halb olek', *Suo trepeñtsäd* 'segadus, kaos; kola', *Suo uñinieglađ* "unenõelad", piltlik väljend kellegi kohta, kes aina magab', *Suo uñisanad* 'unes kuulnud kõne, sõnad', *Suo valehtukad* 'parukas, tehisjuuksed', *Suo varbajazed* 'vitsa või pekka saamine, seljasaun', Imo *voideliezed* 'värskelt küpsetatud pagaritoodete maitse' ning *Sui tamassud* 'asjad, riistad, kola'.

2.3. Aunusekarjala mitmussõnade semantiline jaotumine

Aunusekarjala murderühmas on 438 mitmussõna (vt joonis 3). Sarnaselt nii põhja- kui lõunakarjala murdegrupile on ka aunusekarjala mitmussõnade suurim semantiline grupp *seadmed, tööriistad ja nende osad*, millel on viis alarühma ning kuhu kuulub kokku 105 mitmussõna. Teisteks gruppideks on 25 sõnaga *ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid*, 3 alagrupi ning 43 sõnaga *riideesemed ja nende osad*, 41 sõnaga *kehaosad*, 81 sõnaga *inimrühmad*, 3 alagrupi ning 53 sõnaga *tavad, pühad, peod ja sündmused*, 37 sõnaga *ained, jäätmed ja materjalid*, 16 sõnaga *ajaperioodid ja -vahemikud*, 7 sõnaga *haigused ja tervis* ning *rühmitamata sõnad*, kuhu kuulub 30 mitmussõna. Rühma *kohad ja kohanimed* aunusekarjalas ühtegi sõna ei kuulu.

Joonis 3. Aunusekarjala mitmussõnade semantilised rühmad

2.3.1. Seadmed, tööriistad ja nende osad

Seadmed, tööriistad ja nende osad koosneb viiest alagrupist, milleks on 22 sõnaga *kaheosalised tööriistad ja -seadmed*, 20 sõnaga *hoburiistad ja -seadmed*, 11 sõnaga *kalastus- ja jahiseadmed*, 2 sõnaga *sõidukid ja transpordivahendid* ning 50 sõnaga *muud vahendid ja seadmed*.

2.3.1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed

Kaheosaliste tööriistade ja seadmete hulka kuuluvad eelkõige erinevad 'tangide' nimetused, nagu Sää *kirvespiihted* ja Tul, Sää *pajapiihted* 'sepa tangid', Sää *kiskad* 'kruvitangid', Sää *kivenlaskendupihted* 'tangid, millega kuumutatud kivisid vette langetati', Sää, NekR *naglašpiihted* 'naelatangid', Vite *piihtyöt* 'tangid, näpitsad', Sää *štiptsad* ja Sää *zoaharipihted/ zuahharipihted* 'suhkrutangid', Sal, Sää, Vite, NekR *šhimsad/šhimsat/simsad* ja Sää *tiskad* 'söetangid', Sää *štitškad* 'kruvitangid', Sal, Tul, Sää, NekR *tiskad/diskad* 'surutangid' ning Sää *tšipsad* 'tangid erineva otstarbe jaoks'. On ka mõned 'kääride' tähendusega sõnad, nagu üldnimetused Sal, NekR *nozhitsad* ja Sal, Sää, Vite, NekR *noz(ń)ittšemed* 'käärid' ja ka Sal, Sää *kerittšemed* 'lambakäärid' ning Sää *tuohussšhimsad* 'küünlakäärid'. Aunusekarjala murdegruppi kuulub ka inimese vangistamisega seotud sõnu, nagu mitmussõna *kukoinravvad* esimene tähendus Sää 'jalarauad' ja ka teine NekR 'vangirauad' ning Sää NekR *käz(i)ravvad* ja Sää *vangiravvad* 'käeraud'. Viimaseks käesoleva tähendusgrupi liikmeks on Sal *mittasaksed* 'riist puutüvede jämeduse mõõtmiseks'.

2.3.1.2. Hoburiistad ja -seadmed

Hoburiistade ja -seadmete hulga kuulub mitu 'rangide' tähendusega sõna, nt Sää *kyndölänged* 'kännirangid' ning üldisemad nimetused Tul, Vie, Vite, Sal, Sää *länged*, Sal, Vite, Sää *umbilänged* ja Sää *veńanlänged* 'rangid' ja ka üks spetsiifilisem rangidega seotud sõna Vite *niškuloukod* 'rangide kuklapoolel asuvad augud'. Leidub ka mitmeid teisi hoburakmete tähenduses olevaid sõnu, nagu Sal, Tul, Vite, Sää, NekR *päitšed* 'päitsed', Vite, Sal, Tul, Sää, Vie, NekR *suitšed* 'suitsed', Tul, Sal, Sää, NekR *vallahad* 'valjad', Tul, Sää,

Vite, NekR *lippusuitšed* 'silma klappidega valjad', Sää *mägivyöd* ja Vite, Sal, Tul, Sää, Vie, NekR *botozad/potuzad/potsad* 'sedelgarihm', Sal, Sää, Vite *vaskipoduzad* 'helkiv pidulikel juhtudel kasutatav messinginaastudega sedelgavöö'. Hoburakmed on ka Sal, Sää *oksuravvad* 'hobuse suurauad' ja Sää *proazniekkubrujad* 'rakmed pühade ja pidustuste jaoks'. Hobustega seotud seadmete alla on liigitatud ka põllutöötarvikud ja nende osad, mille kasutamiseks vajati hobust kui töölooma. Need on Sää *kyndönevod* 'kündmistööriistad', Sää *mettšyšoarad* 'alesahk', Sää, NekR *reginevovod* 'reetarvikud', NekR *sriihkaimed* ja Sää *sriilad* 'ree laiendusraam' ning Sal, Tul *vyödied* 'adra aisasid ja künnipuud ühendavad puidust köied või ketid'.

2.3.1.3. Kalastus- ja jahiseadmed

Kalastusseadmete hulka kuuluvad Sää *kalahevovod* 'kalastusvahendid, -riistad', Sää *laskurinnad* 'tihe kalavõrk', Sää *leugukiveksed* '(kala)võrgukivid', Sää *magahad* ja Sää *nuotammagahad* 'nooda pära alumises osas olevad võrgud', Sää *rakendussilmäd* ja Vite *sandalimed* 'võrgu ülemine või alumine „silmarivi“, võrguosa, mis on valmistatud tugevamast materjalist' ning Sää *levvaksed* 'noodapõue lõuad/võrgud'. Jahiseadmetest liigituvad siia tähendusrühma Sää *pyvvyzravvad* ja Sal, Tul, Sää, NekR, Vite *reboinravvad* 'rebaserauad' ning Sää *skläptšäd* 'küttemisrauad'.

2.3.1.4. Sõidukid ja transpordivahendid

Sõidukite ja transpordivahendite hulka liigitub aunusekarjala murdegruppis kõigest kaks mitmussõna ning mõlema puhul on tegu kandraamidega. Need on Sal, Sää, Vite, NekR *nosilkad/nossilkad* 'heina tassimiseks mõeldud kaheosaline puidust kandraam' ning Sää NekR *höštömeälitšäd* 'kandraam sõnniku vedamiseks'.

2.3.1.5. Muud seadmed ja vahendid

Aunusekarjala muude seadmete ja vahendite hulga kuulub sarnaselt põhja- ja lõunakarjala murdegruppidele päris palju 'kangaspuid', nt Tul, Sää *hagostoavad*, Sää, Vie, NekR *kangazbrujad*, Sal, NekR *kangaspuud*, NekR *kuvondustuavad* ja Sää, Vite, NekR *stoavad*.

Veidi täpsema tähendusega on *kangashavod* esimene tähendus Sää 'vanaaegased, lattidega kinnitatavad kangaspuud' ning teine Vie 'vanaaegsete, lattidega kinnitatavate kangaspuude osad kangastelgede tagaosas', Sää *seinäbrujad* 'seina külged kinnitatud kangaspuud' ning Sää *tšuppubrujad* 'kangaspuude toanurka kinnitamise vahendid'.

On ka erinevate talutöödega seotud mitmussõnu, nagu Sää *halgostankad* ja Sää *hallompiloandustankad* 'saagimispukk', NekR *kozlulaudu* 'saagimispuki lauad', Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *stańkad*, Sää *śtelugujallad* ja Sää *śtelugad/śtelugad/śtelgad* 'saagimispukk, saepukk puuhalgude, saelaudade jms saagimiseks', Sal *kivenlaudaized* ja Sää *kivenlavvad* 'käsikivi all olevad lauad', NekR *riihibrujat* 'rehepeksuvahendid', Vite, Kor, Sal, Suo *tahkojallad* 'tahumisalus', Sal, Vite, Tul, Sää, Vie, NekR *kerinlavvad* ja NekR *kerimpuud* 'keripuud, kerilauad' ning Sal, Sää, NekR *takardusstankad* 'muud töölauad ja -pingid'. Põllutööga seotud sõnad on nt Sää *heinyńevvod* 'heinatööriistad', Sää *kegopordahad* 'suuremate heinakuhjade virnastamiseks vajalik redel' ja Sää *vierdoibrujad* 'ale põletamisel kasutatavad töövahendid'. Käsitööga seostuvad Sää *kirjutuzmiälitšad* 'tikkimisraam', Tul *luojazed* 'käärpuud', NekR *suappoambrujad* 'saapavalmistaja töövahendid' ning Sää *savitšuzbrujad* 'villa kraasimisel kasutatavad vahendid, villa kraasid'.

Muude vahendite hulka liigituvad ka erinevate kellade ja kaalude nimetused, nagu Sää *iški(j)ättšoasud* 'pommidega kell', NekR *budilńiekkutšuasud* 'äratuskell; lauakell', Sää *rindutšoasud* 'taskukell', Sää *kuldutšuasud* 'kuld kell' ning Sal, Sää, Vite, NekR *seinytšoasud* 'seinakell', Sää *kiiraviessad* 'kallupommidega kaal' ja Sää *srelķkuviessad* 'kangkaal'. Samuti sobivad siia ka vahendid, millega tuld tehakse, nagu Sää, NekR *tulınevvod* ja Sää *tulıbrujad* 'tuletegemised vahendid, riistad' ning Vite, Sal, Tul, NekR, Sää *tuluksed* 'tuletegemise vahendid, tulused (endisaegsed tulesüütamisvahendid)'.

Ülejäänud siia tähendusgruppi kuuluvad sõnad on varieeruva tähendusega, nt Sää *hihtońevvod* 'suusavarustus', Sää *koiransuitšed* 'koera suukorv', Sää *laiboid* 'kast, mida kasutati hobusõnniku vedamiseks', Sal, Tul, Vite *lindoarid* 'käravedrud', Sää

peälizienrihmad 'mingisugused nõõrid', Sää, Vite, NekR *śielugad* 'tela(puud), ümmargune puu, mida mööda paati vette lastakse või veest välja tõmmatakse või tõstetakse/liigutatakse' (EKSS), Sää *tažad* 'tõmbeköied, -rihmad', Sal *kʹrenalavvad* 'paadi küljel olev ülemine aste' ning Sää, NekR *venehnevod* 'sõudmisvahendid'.

2.3.2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid

Enamus siinse tähendusgrupi mitmussõnad liigituvad ehitise osade alla, mis on kasutatavad ehk mida mööda saab käia ja kus viibida, nt mitmed 'trepi' nimetused: Sal, Vite, Sää *karzimpordahad* 'keldritrepp' Sää, NekR *pihapordahad* 'välistrepp', Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *saraipordahad* 'küüni viiv kaldtee või -trepp', Sää, NekR, Vite *seńtšoi(m)pordahad* ja Tul, Sää *seńtšutpordahad* 'esikutrepp, eeskoja trepp', Sää *syväimpordahad* 'sisetrepp', Sal, Sää, Vite, NekR *tahnutpordahad* 'laudatrepp; maja majandamispoolele viiv trepp', Sal, Sää, Vite, NekR *vuiškampordahat/buiškampordahad* 'pööningutrepp' ning *alakrintšazed* 'trepi alumises otsas asuv platvorm, mis erineb teistest treppidest laiuse poolest'. Teised kasutatavad ehitise osad on Sal, Sää *pualikkupordahat* 'redel', Tul, Sää *käzipordahad* 'väike redel', NekR *hoorad* 'kooi loož kirikus', Sal, NekR, Vite *kellojallad* 'kiriku kellatorn', Sal, Tul, Sää, Nek *kylynlaudaized/kylynlaudažed* ja Sää, NekR *kyly(n)lavvad* 'saunalava', Sal, Sää, Vite *moarad* ja Vite *noarad* 'magamislava', NekR *seńtšad* ja Sää, NekR *seńtšaized* 'eeskoda, esik' ning Sää *stoavad* 'hobuselatter ehk kergete vaheseintega eraldatud osa ruumist, kus hobust rautati ja raviti' (EKSS). Enamasti ehitise juurde kuuluvad ka Sää *oboid* 'mööbel' ja NekR *obojad* 'tapeet'.

Hoonete osad on ka Sal, Sää *lihapuud* 'räästa all olevad lihapuud' ja Sää *olgipuud* 'õlekubude riputamise puud'. Ehitusmaterjaliks või osaks, millest ehtis koosneb, saab lugeda Tul, Sää *pätšimbrujad* 'ahju palkideseotis, raidseotis - ehituskivide vastastikune asetus müüris' (EKSS).

2.3.3. Riideesemed ja nende osad

Riideesemed ja nende osad jaguneb kolmeks alarühmaks, milleks on 25 sõnaga *püksid*, kolme sõnaga *jalanõud* ja *kindad* ning 15 sõnaga *muud riideesemed*.

2.3.3.1. Püksid

Pükstenimetuste mitmussõnu leidub ka aunusekarjala murderühmas rohkesti, nt üldnimetus Sää *houzud* ehk 'püksid', Vite *aivinštañid* 'lina- või kanepikiust meeste (suve)püksid', siis veel NekR *alusštanad*, Sää, Vite *koadiaized/koadeized* ja Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *kuadied* 'aluspüksid', Vite *puumulikaadiad* 'meeste aluspüksid', Sää, Vite *hallakkuštañid*, Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *sarguštañid* ja Sää *vateštañid* 'kalevist tehtud püksid', Sää *peälyskoadiad*, Imp, Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *štanad/štanid* ja Vite *štañized* 'pealispüksid' ning Sal *priukad* ja Vite, Sal, Sää, NekR *brúukad* 'meeste pealispüksid'. Lisaks on pükstenimetused ka Sää, NekR *mujukoadied* 'värvitud kaitsepüksid', Vite *puumulikaadiad* 'muustrilised meeste aluspüksid', Vite *pöksyzed* '(eriti) lapse või naise püksid', Sal *riihibrúukad* 'rehepüksid', Sää *roadokoadied* 'tööpüksid', Sää *šaravuarad* 'meeste (avarad) püksid', Sal *säkkibrúukad* 'soojad kottpüksid', Sää, Vite, NekR *trekaštañid/trekaštanad* 'villased trikoopüksid', Sää *vuattuštañid* 'vatipüksid', Sal, Sää *polvištanid* 'põlvpüksid' ning Sal *brúukkuriévud* 'räbaldunud püksid, püksiräbalad'. Pükste osad on Sal *hohtimed* '(meeste) pükste harud'.

2.3.3.2. Jalanõud ja kindad

Jalanõude kohta on aunusekarjalas kaks mitmussõna ja need on mõlemad halvustava alatooniga väljendid: Sää *kengykötöškäd* 'paksud ja ebamugavad kingad' ning Sää *kengyradžut* 'kõvad ebamugavad kingad'. Kinnaste kohta on vaid üks sõna: Sää *kázittšemed* ehk 'kindad'.

2.3.3.3. Muud riideesemed

Muude riideesemete hulka liigituvad mõned matustega seotud nimetused, nagu Sää *kuolendusovat* 'suririided', Sää *kuolendupuarad* 'naiste suririided', Sää *pyhäsovad* 'surnurüü;

riietus, mida pühendunu või palverändur palverännakul kannab' ja ka Sal *kuoliempelvahad* 'surnulina', mille puhul pole otseselt tegu riietega, mida selga pannakse, vaid riidest linaga, mis pannakse kas kirstu põhja või asetatakse lahkunu peale. On ka paar pulmasõnavarasse sobituvat nimetust, nagu Sää *andilahansovad* '(pruudi) kaasavarasse kuuluvad riided' ja Sää *naindusovad* '(mehe) pulmariided'. Paar mitmussõna on halvustava tähendusega: Sää *muntid* ja Sää *munitized* 'halvustav väljend riiete kohta'. Ülejäänud sõnad on üsna varieeruvad, nt Sal, Sää, NekR *puaraksed* 'mis iganes riidesme paar, paariline', Sää *vierdoibrujad* 'ale põletamisel kasutatavad riided', Sää, NekR *herransovad* ja Sal *herrassovat* 'härrasmehe riided', Sää, NekR *matkusovad* 'matkariided' ning Sää, NekR *tšiinusovad* 'ametiriietus'. Riide osaks saab lugeda Sää *kuñtīmuntid* 'räbalad, riidekaltsud'.

2.3.4. Kehaosad

Ainult inimese kehaohade hulka rühmituvad Sää *alahabened* 'lõuahabe', Tul, Sal, Sää, Vie, Vite, NekR *ussad/usad*, Sää, Vite, NekR *ussaized* 'vuntsid', Sää, NekR *usanhabened* 'vuntsikarvad', Sää *harakanvarbahad*, Sää *varoinloapad* ja *varoinsuapad* 'kuresaapad, parkunud nahk, mis on paljajalu käies tuulest ja veest pragunenud', Sal, Sää, NekR *itkusilmäd* 'nutvad silmad' ning Sää, NekR *unisilmäd* 'unised silmad'. Inimkehaosad on ka Sal, Vite *kainalokarvad* ja Sal *kainalotukad* 'kaenlakarvad', Sal, NekR *keskuzed* 'vöökoht, piht', Sää *koavaized* 'nägu, näoilme', Sal, Sää, Vite, NekR *ñirzad* 'halvustav väljend näo kohta', Sal *kulkkukandumed* 'pehme suulagi', Sää *luuhuod* 'kõik inimese luud; terve keha' ning Sää *nahkukoadied* 'piltlik väljend paljast alakehast'. On ka mõned juuste kohta käivad sõnad: Sää, Vite, NekR *hohlid* 'laiali olevad juuksed', Sal *ventšanalustukad* 'abielus oleva naise juuksed', Sää *ozavillad* 'õnnetoovad juuksed (või karvad)' ja Sää *töhyrid* 'halvustav väljend juuste kohta'.

Nii inimeste kui loomade kohta saab kasutada mitmussõnu NekR *aivod* ja Sää *imitšyd* 'ajud', samuti *aivod* teine tähendus NekR 'üdi', NekR *habinad* 'vurrud; vuntsid', Sää *kielenkandomed/ kielenkandimed* 'keelekõõlused', Sää *nenäsullad* 'ninasõõrmed', Sää

perzekarvad 'tagumikukarvad', Sää *perälihad* 'tagumik, tuharad', Sää *syväinidimed* ja Sää, NekR *syväinjuured* 'sisikond, südamepõhi', Sää *syväinšuoled* 'piltlik väljend südame kohta' ning Sää *tyršyized* 'lastekeelne väljend munandite kohta: munad, kerad'.

Ainult loomade kohta käivad mitmussõnad on Sää *hu'kat* 'kassi munandid', Sal, Sää, Vite, NekR *udared* 'udarad', Sal, Sää *liha(udarehed* 'suured udarad, kust tuleb vähe piima', Sää *buzahabened* 'vurrud', Sää *sarvuod* 'teo „sarved“', Sää *vuohiskarvad* 'sõrgatsi ülevapoolsel alal kasvavad karvad', Sal *kalanhambahad* 'kalahambad, lõualuud' ning Sal *kogužid* 'kala sisikond'.

2.3.5. Inimrühmad

Sarnaselt põhja- ja lõunakarjalale on ka aunusekarjala murdergruppis mitmeid sugulusterminite mitmussõnu. Nimelt Sää *heimoksed* ja Sal, Sää, Vite, NekR *rod'haksed* 'sugulased', Sal, Sää, Vite, NekR *kuomaksed* 'lapsevanemad/ristivanemad omavahel', Sää, NekR *pravovanhembad* 'vanavanemad', Sää, NekR *rodiit'elad* '(lapse)vanemad', Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *kälyksed* 'vendade naised omavahel', Sal *langoksed* 'langud', Sää *leiväksed* 'leibkond, leibkonna liimed; kahe leibkonna liikmed ühes majas', Vie *néveskäksed* 'vendade naised omavahel', Sal *pariksed* ja Sal, Sää *poaraksed* 'paar, abielupaar', Sää, Vite, NekR *molodoid* 'noorpaar', Sää, NekR *bratanaksed* 'onu- ja tädipojad', Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *sizareksed/sizäreksed* 'õed omavahel', Sää *sizärindämäksed* ja Sää, NekR *sizärlendämäksed* 'poolõed omavahel'. Sugulusterminid on ka NekR *bratanaksed* 'vennad', Sää *veikoiksed* ja Sal, Tul, Munj, Sää, Vite, NekR *vell'eksed* 'vennad omavahel', Sää, NekR *veikiksed* 'vanemad vennad/nõod omavahel', Sää *vell'ilendämäksed* ja Sää *vell'indämäksed/vell'endämäksed* 'poolvennad omavahel', Sal, Tul, Sää, NekR *svoat'aksed/svuat'aksed* 'abikaasade naissoost sugulased omavahel', Sal, Tul, Sää, NekR *svuat'uksed* 'abikaasade meessoost sugulased omavahel', Sal, Tul, Sää, Vie, Vite, NekR *svajakaksed* 'õemehed omavahel', NekR *kolmiežed* 'kolmikud',

Sää *neäläksed* 'naise vend ja abikaasa omavahel' ning Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *seukuksed/seuhkuksed* ja Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *sevoittareksed* 'nõod omavahel'.

Teised inimrühmade alla kuuluvad mitmussõnad on Sal *kamuksed* 'kaaslased, seltsilised; sõbrad', Sää *bratanakset*, Sää, NekR *pri(j)oaéeläksed* ja Sää *broatäksed* 'sõbrad', Sää *druuguksed* 'sõbrad omavahel', NekR *kižapuaraksed* 'tantsukaaslased', Sää *kozad* ja Sal, NekR *kodžad* 'kosilased, peigmehe', Sää *mielespiettäväksed* ja Sal, Sää *tietoksed* 'kallimad omavahel', Sää, NekR *druuguksed* 'armukesed', Sal, Sää, NekR *susiedaksed* 'naabrid omavahel', Sää, NekR *dovarišaksed* 'semud, seltsimehed', Sää *tuttavaksed* 'tuttavad omavahel', Sää, Vie, Vite *kaimaksed* 'nimekaimud', Sää *nuottukanzaksed* 'nootkonna liikmed omavahel' ning ka Sää *kuolienkaimoajad* 'lahkunu saatjad, matuserong'.

Inimrühmade hulka liigituvad ka itkudes esinevad mitmussõnad, mida on sarnaselt lõunakarjala murdegrupile ka aunusekarjalas päris mitu. Mõistel 'peigmehe sugulased' on aunusekarjalas 29 erinevat varianti ning kõik esinevad ühes külas nimega Säämäjärvi ja mille lühend on Sää. Need sõnavormid on *ilmoinaigamad*, *ilmoinelätetyd*, *ilmoinidvomad*, *ilmoinkannatetud*, *ilmoinkannetud*, *ilmoinkandomad*, *ilmoinkolomad*, *ilmoinkorrotetud*, *ilmoinkuvamad*, *ilmoinkylvetetyd*, *ilmoinalittomad*, *ilmoinglehvomad*, *ilmoingleivomad*, *ilmoingleppimäd*, *ilmoinklivotetud*, *ilmoincluadimad*, *ilmoimmainomad*, *ilmoinottamad*, *ilmoimparmomad*, *ilmoimpezomad*, *ilmoinpessyd*, *ilmoimpuhassetud*, *ilmoinsavissetud*, *ilmoinsorimad*, *ilmoinsordemad*, *ilmoinuttšimad*, *ilmoinvertzomad*, *ilmoinalimad* ning *ilmoinylendetyt*.

Ülejäänud itkudes esinevad inimrühmamitmussõnad esinevad samuti ainult Säämäjärvis ning need on *lehvomaized* 'oma lapsed', *libusyndyized* ja *mielisyndyized* 'jumalad, pühakud' ning *pezijöissyndyized*, *pestysyndyized* ja *polvisyndyized* ehk 'vaimud, hinged'.

2.3.6. Tavad, pühad, peod ja sündmused

Tavad, pühad, peod ja sündmused jaguneb kolmeks alagrupiks, milleks on seitsme mitmussõnaga *pulmad ja kosimine*, samuti seitsme sõnaga matused ja mälestamine ning 39 sõnaga *muud pühad ja kombed*.

2.3.6.1. Pulmad ja kosimine

Aunusekarjala pulmade ja kosimisega seotud sõnad on Sää *lujad* ja Sal, Tul, Sää, Vie, NekR *lujuod* 'kihluse kinnitamine', Sää *lahjuksud* 'pulmakink', Sal, Vite *avuazed* 'loori/näokatte eemaldamise rituaal/sündmus, kui noor asub uude koju elama', Sää *pyörityized* 'vastse paari esimene visiit naise koju', Sal *ventšaintaized* 'laulatus' ning Sää *pañijaized* 'millegi asetamine, paigutamine (pulmas)'.

2.3.6.2. Matused ja mälestamine

Matuste ja mälestamise hulka liigituvad Sal, Tul, Sää, Vite, NekR *muahpañiežed* 'matused', Sal, Tul, Sää *mustaazed/mustaized* ja Sää *spominkad* surnu, lahkunu mälestamine', Sää *hengenottajaized* 'surm, lahkumine, surmajuhtum', Sal *kalmoisuureksed* 'lahkunu mälestuspäeval hauale viidav (kaasa võetav) toit', Kot *lounalized* 'mälestusteenistus, mis toimub nt 6 nädalat, pool aastat ja aasta (või rohkem) pärast surma' ning Sal *yönistuoazed* 'kolm ööd pärast lahkunu surma tema kodus toimuvad lahkunuistjatsed'.

2.3.6.3. Muud tavad ja kombed

Muude tavade ja kommete alla liigitub sarnaselt põhja- ja lõunakarjala murdegruppidele mitmeid pidustustega seotud mitmussõnu, nt Sää *litkad* 'liigud, sarikapidu', Sää, NekR *loppiežed* 'lõpupidu, lõpetamine', Sal, Sää, NekR *nouzeĺlad/novoseĺjad*, Sää *nouzeńtšad* ja Sää *nouziaized* 'soolaleivapidu', Sal, Sää, Vite *tuliezed* 'kojunaasmispidu; soolaleivapidu' ning Sää *syömingid* 'pidu; sööming'.

On ka loitsusõnu, nt üldnimetus Sää *tiedovoitšussanad* 'loitsusõnad', Sää, NekR *azetandusanad* 'loits verejooksu sulgemise jaoks', Sää *iškendysanad* 'loits, mida kasutatakse

lehma ravimiseks mingist haigusest', Sää, NekR *mavompuhied* ja Sää *mavonsanad* 'maoloits, ussisõnad', Sää, NekR *ozavussanad* 'müt. loits, mis ravib koduloomi', Sää, NekR *pastutussuolad* 'soolaloits, mis peaks aitama poisil tüdrukusse armuda', Sää *ravvansanad* 'rauasõnad, mida loetakse siis, kui kellegil on rauaga seotud vigastus', Sää *varattšimed* 'nõidumisvahendid', Sää *verensanad* 'veresõnad, vereloits' ning Sää *veinsanad/viensanad* 'veesõnad, müt. loits, mis peaks ravima vee kaudu levivaid haiguseid'.

Muude tavade ja kommete hulka liigituvad ka Tul *alužimpiiroad* 'kostitus töölistele selle eest, et hoone esimene korrus on valmis saanud ehk "vundamendipirukad"', Sal, Sää *erojaized* 'lahkumistseremoonia', Sää, NekR *kezäkižad* 'omamoodi noorte jalutamise/kõndimise tseremoonia', Sää *huondeshämmendyksed* 'pereema hommikune söögivalmistamine', Sää, NekR *jagajažed* '(viina) jagamine', Sal *jiähvääized* 'hüvastijätt', Sää *kaupampeälized* ja Sää *torrumpeälized* 'miski, mida antakse või saadakse kauba peale', Sää *goštiaized/goštiezed* 'külustus, külaskäik', Sal, Sää *käzittšemed* 'käsil olevad tööd, toimingud', Sää *myöstyttyized* 'lisatasu/hüvitis kauba mahalaadimise eest' ning Sää *ostajaized* 'ostmine, ost'. Veel rühmituvad siia Sää *brizgad* 'napp, vähene alkoholiga kostitamine', Sal, Sää, NekR *ristiežed* 'ristsed, ristimine', Sää *sadavuodized* 'saja aasta juubel', Sää *slavi,aised* 'kirikuisa tervituskülaskäik, visiit', Tul *tširpikkähed* 'lõikuskuu lõpetamine, lõpp', Sää *vastajaized* 'jook, mida võetakse kohtumise auks' ning Sää, NekR *vuottajaized* ja Suo, Sal, Sää, Vite, NekR *vuottoazed* ehk '(millegi) ootamine; oodatava jaoks valmistuste tegemine'. Siia tähendusgruppki kuulub veel Sää *uttšimad*, mille täpses tähenduses kindel ei ole. See on kas 'tegemised, korraldamised' või '(tervituseks) suudlemine, mida ei tohi peigmehe suguvõsa külastades unustada'.

2.3.7. Ained, jäätmed ja materjalid

Peaaegu pool ainete, jäätmete ja materjalide hulka liigituvatest sõnadest on seotud viljaga või laiemalt viljakoristusega. Need on Sää *kagranvuodiaized* 'maha varisevad kaeraterad', Sää *ozranvuodi(j)aized* 'maha varisevad odraterad', Sää *ruizvuodi(j)aized* 'maha varisevad

rukkiterad', Sää *ladvujyväd* 'teraviljaterad, mis saadakse teraviljakuivatus- ja viljapeksuvõtte läbi', Sää, NekR *nenäjyväd* 'parema kvaliteediga ja suuremad viljaterad; seemnevili', Sää, Vie, NekR *randiaized* ja Sal, Sää, Vite *ruumenrandiezet* 'käega visatud kõrgkvaliteetsete ja õigekaaluliste terade ja aganate vahele jäävad kerged terad', Sää *tuulenrandiaizet* ja Sää *tuulatezrannad* 'tuulamise käigus täiskaalulistest teradest eralduvad kerged terad', Sää, NekR *tyvijyväd* 'viljapeksu tulemusel eralduvad madalama kvaliteediga terad', Sää, Vite *ozranvuodi(ized)* 'viljaauna püstitades või viljavihke tõstes maha varisevad terad' ning Sää *kerävyshainäd* 'pärast esmast saagikoristust kogutud hein'.

Jäätmete alla kuuluvad Vite *uberod* 'jäätmad', Sää *heinänjälled* 'heinajäänused, -riismad', NekR *lieviežed* 'linase nühkimisel tekkivad ebemed', Sää *loukinalaized* ja Sää *loukinalustad* 'lina lõugutades maha kukkuvad takud, puitunud osad' ning Sää *perättšimed* 'sõeludes eralduv prügi, koored või jämedam jahupuru'.

Ainete alla kuuluvad ka Sää *apesuolad* 'jahu sees lehmale antav sool', Sää *karřtavuksed* 'kraasitud vill', Sää *kazvateksed* 'teraviljataimed', Sal *kuolienolled* 'surnuõled', Sal *purosteksed* 'karu pesa tegemisel murtud puud ja oksad', NekR *tšastitsad* 'armulaualeiva tükikesed', Sää *hökkiheinäd* 'piltlik väljend tubaka kohta', Sää *sreäppi(äized)* 'pagaritooted; kondiitritooted; igasugused pirukad ja saiad', Sää *vuozikazvoksed* 'aastasaak' ning ka Sal, Sää *savurugehed* 'ühe talu kohta makstav rukis, mis iga aasta kohtunikule esitati'.

Samuti liigituvad siia tähendusrühma mõned raha ja varaga seotud sõnad, nagu Sää *elontopad* 'piltlik väljend raha kohta', Sää *pätinäd* 'raha; viie päeva raha, töötasu', Sää *ristiäsed* 'palk ristimise eest, ristimistasu', Sää *denguvähät* 'vähesed rahad', Sal *elovähät* 'vähene vara', Sää *jälgized* 'tähtajaks tasumata laenu', Sää *jälgized* 'pärandus, pärand' ning Sää *pudohed* ja Sää *elonvarad* 'vara, omand'.

2.3.8. Ajaperioodid ja -vahemikud

Aunusekarjala ajaperioodide ja -vahemike mitmussõnad on Sää, Vie, NekR *kaldehed* ja Sää, Vie, NekR *kaudehed* 'ajavahemik', Sää, NekR *kezänkaudehed* 'suvehooaeg', Sää *syyskaudehed/syvyskaudehed* 'sügishooaeg', Sää *talvikaudehed* 'talvehooaeg', Sää, NekR *vuozikaudehed* ja NekR *vuvvenkaldehed* 'aasta, aastajagu', Vite, Sal, Tul, Sää, NekR *lounad* 'pärastlõunane söögiaeg; ilmasuund, kuhu päike pärastlõunasel söögiajal paistab', Sää *päivänkaudehed* 'kogu päev, terve päev', Sää *pätempäiväd* ja Sää *pätöimpäiväd* 'parim iga, elu parimad päevad', Sal, Tul, Sää, Vie, Vite, NekR *suutkad* 'ööpäev', Sää *yönkaudehed* 'ööaeg, öine aeg', Sää *tuulenajjad* ja Sää *tuulenselläd* 'kõvade tuulte aeg' ning Sal, Tul, NekR *svätkad/svatkad* 'aed jõuludest kolmekuningapäevani'.

2.3.9. Haigused ja tervis

Aunusekarjala murdegrupis on sarnaselt teistele karjala keele murdegruppidele ainult üks haiguse tähendusega mitmussõna: Sää *pahatkibied* ehk 'süüfilis'. Tervisega on seotud mõni sõna rohkem, nagu Sää *peälpidämized*, Sää, Vie, NekR *sobahized* ja Sää *srepeñtšäd* 'menstruatsioon, kuupuhastus', Sää, Vite, NekR *kukoinsilmäd* 'kanapimedus', Sää *rodeñtšad* 'sünnitus, sünnitamine' ning Sää *jälgikivud* 'valud, mis ilmnevad sünnituse lõpujärgus'.

2.3.10. Kohad ja kohanimed

Kohtade ja kohanimede alla liigituvaid mitmussõnu aunusekarjala murdegrupis ei leidu.

2.3.11. Rühmitamata sõnad

Selliseid sõnu, mis ülal nimetatud semantilistesse rühmadesse ei sobi, leidub aunusekarjala murdegrupis 30. Sarnaselt teisele kahele murdegrupile, saab ka aunusekarjalas mõnest sõnast moodustada väiksed tähendusrühmad. Kirikuga on seotud Sää, NekR

svatsad 'kirikukalender', Sää, NekR *tšotkad* 'palvehelmed, roosikrants' ja Sää, NekR *molindutšotkad* 'vanausuliste palvehelmed' ning ilmastikuga Sal *pälvempeittiäzed* 'kevadine lumesadu, mis katab jääl lumest puhtad kohad' ja Sää *revontuled* 'virmalised'.

Teiste rühmitamata sõnade hulka kuuluvate mitmussõnade tähendus esineb aunusekarjala murderühmas kas ainult üks või kaks korda, nt Sää *ristavuzlangad* ja Tul, Sää, Vite *sizäreksed* 'kangaviga', Sal *hevozmarkkinad* ja Sää, Vite, NekR *markkinad* 'hobulaat', Sää, NekR *höyhemperinäd* 'sulepadjad', Sää *kierdojälled* 'karupesa ümber suuskadega tehtud ringi peal olevad jäljed, mille järgi saab aru, kas karu on uinakust tõusnud või mitte', Sää *kuršud* 'ütlustes kasutatav sõna elujõu või töövõime kohta', Sää *soarnupäiväd* 'elulugu, elukäik', Sää *pudehed/pudehdud* 'jõud, jõuvarud; tervis', Sää *kuudamankynned* "kuu küüned", kuusirbi osad', Sää *kuudamansarved* "kuu sarved", kuusirbi osad', Sää *oazad* '(trüki)tähed', Sää *torrummyöstäjäized* 'kaubalaadimistööd', Sää, NekR *tuliñieglad* "tulised nõelad" ehk n-ö „tulised söed“, Sää, NekR *uñiñieglat* "unenõelad" – piltlik väljend kellegi kohta, kes aina magab' ja Sää *uñisanad* 'unes kuulnud kõne, sõnad'. Rühmitamata sõnad on ka Sää *valehtukad* 'tehisjuuksed, parukas', Sal *illazast'ied* 'õhtusööginõud', Sää *kamppied* ja Sää *kapisteksed* 'asjad, riistad, kola', Vite *katalaažad* 'majapidamistarbed', Sää *paginuksed* 'kõne, jutud, rääkimised; kuulujutud', Sal *jänöinorahad* 'harilik karusammal' ning Sää *vuottajaized* ja Sää *vuottaized* 'laenuprotsent, kasvik, intress'.

3. Karjala mitmussõnade semantilise jaotuse analüüs

Käesolevas peatükis võrdlen omavahel põhjakarjala, lõunakarjala ja aunusekarjala mitmussõnade jaotumist semantilistesse rühmadesse. Samuti kõrvutan enda uurimistulemusi isuri, soome ja eesti mitmussõnade tähendusrühmadega ning hiljem vaatan, kas ja kuidas on vene keel mõjutanud karjala keele mitmuslikku sõnavara.

3.1. Karjala murrete mitmussõnade semantilise jaotumise võrdlus

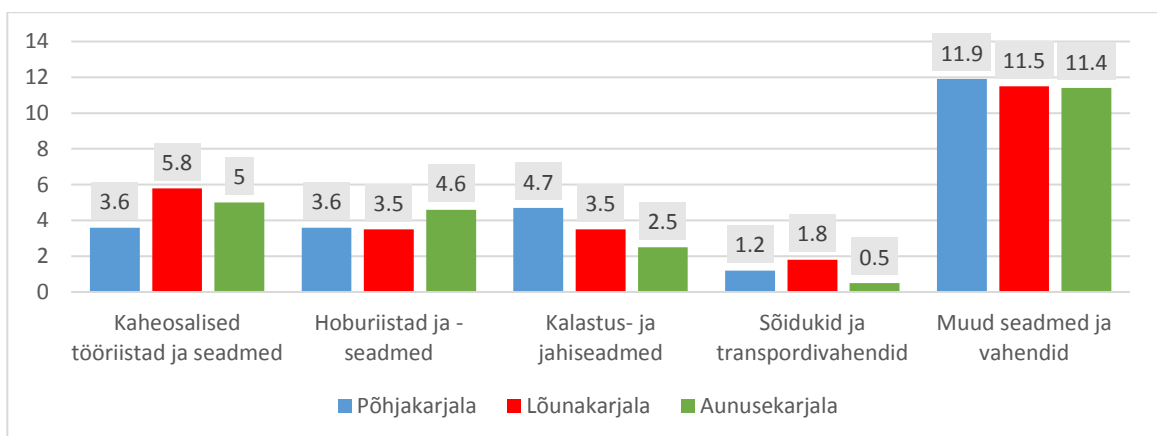
Mitmussõnu on kolmes karjala murdes KKS-i andmetel registreeritud kokku 1006, neist kõige vähem on mitmussõnu põhjakarjalas – 169 (17% koguarvust – 1006st), lõunakarjalas 399 (40%) ning kõige rohkem aunusekarjalas 438 (43%). Mõni sõna esineb kõigis kolmes murdes samatähenduslikuna ja (enam-vähem) sama sõnavormiga, seega on erinevaid sõnu kokku tegelikult 683. Mõnel juhul on aga samakujulisel sõnavormil eri murretes erinev tähendus, nt on sõnal *bratanaksed* kolm tähendust: kõigis kolmes murdes on selle tähendus 'tädi- ja onupojad', lõuna- ja aunusekarjalas 'sõbrad' ja aunusekarjalas lisaks esimesele tähendusele ka 'vennad'.

Karjala mitmussõnu hakkab võrdlema tähendusgruppide alusel. Võrdlen mitmussõnade protsentuaalset jagunemist semantilistesse rühmadesse murderühma kaupa ning toon ka iga tähendusrühma juurde näiteid sellest, missugused tähendused on omased ainult ühele murdele kolmest, nt sõna *oksaravvat* 'hobuse suurauad' esineb ainult aunusekarjala murderühmas ehk samatähenduslikku mitmussõna mujal ei leidu. Siin jäävad tähelepanuta sõnavormid, mis esinevad ainult ühes murdes, kuid mille tähendus esineb ka mujal, nt pluratiiv *ohjašperät* ehk 'ohjaotsad, ohjapärad' esineb sellise sõnavormiga põhjakarjalas, ent lõunakarjalas on kasutusel sõnavorm *ohjaksempärät*.

Mitmussõnade jagunemine erinevatesse semantilistesse gruppidesse on murderühmades üsna võrdne olenemata sellest, et pluratiivide koguarv varieerub murderühmades päris palju.

Rühm *seadmed, tööriistad ja nende osad* katab põhjakarjalas 25% mitmussõnade koguarvust murdes (42 sõna 169st), lõunakarjalas 26,1% (104 sõna 399st) ja aunusekarjalas 24% (105

sõna 438st. Kui vaadata alagruppe, on ka seal jaotumine üsna sarnane. Rühm *kaheosalised tööriistad ja -seadmed* katab põhjakarjala sõnade koguarvust 3,6% (6 sõna), lõunakarjalas 5,8% (23 sõna) ja aunusekarjalas 5% (22 sõna). Rühm *hoburiistad ja -seadmed* katab põhjakarjalas samuti koguarvust 3,6% (6 sõna), lõunakarjalas 3,5% (14 sõna) ja aunusekarjalas 4,6% (20 sõna). Alagrupp *kalastus- ja jahiseadmed* võtab enda alla põhjakarjalas mitmussõnade koguarvust 4,7% (8 sõna), lõunakarjalas 3,5% (14 sõna) ja aunusekarjalas 2,5% (11 sõna). Rühm *sõidukid ja transpordivahendid* katab põhjakarjala sõnade koguarvust 1,2% (2 sõna), lõunakarjalas 1,8% (7 sõna) ja aunusekarjalas 0,5% (2 sõna). Alarühmade jaotumist vt joonisel 4. Tähendusrühma *seadmed, tööriistad ja nende osad* viimane alagrupp *muud seadmed ja vahendid* katab põhjakarjala mitmussõnade koguarvust 11,9% (20 sõna), lõunakarjalas 11,5% (46 sõna) ning aunusekarjalas 11,4% (50 sõna). *Seadmete, tööriistade ja nende osade* nimetuste hulgast esinevad ainult põhjakarjalas nt sõnad *kannatušpukšut* 'põhjaõdra seljale paigutatav kott', *läh'timet* 'reisivarustus' ja *kesrānkonvat* 'puud, mis kannavad/toetavad vokitatust'; ainult lõunakarjalas *līžāsilmād* 'prillid', *katšalkad* 'ritvadega kahe hobuse vahele kinnitatud kangast iste inimesele' ja *porohñitšad* 'jahimehe laskemoon'; ainult aunusekarjalas nt *koiransuitšed* 'koera suukorv', *venehñevvod* 'sõudmisvahendid' ja *hōštōmeālītšād* 'kanderaam sõnniku vedamiseks'.

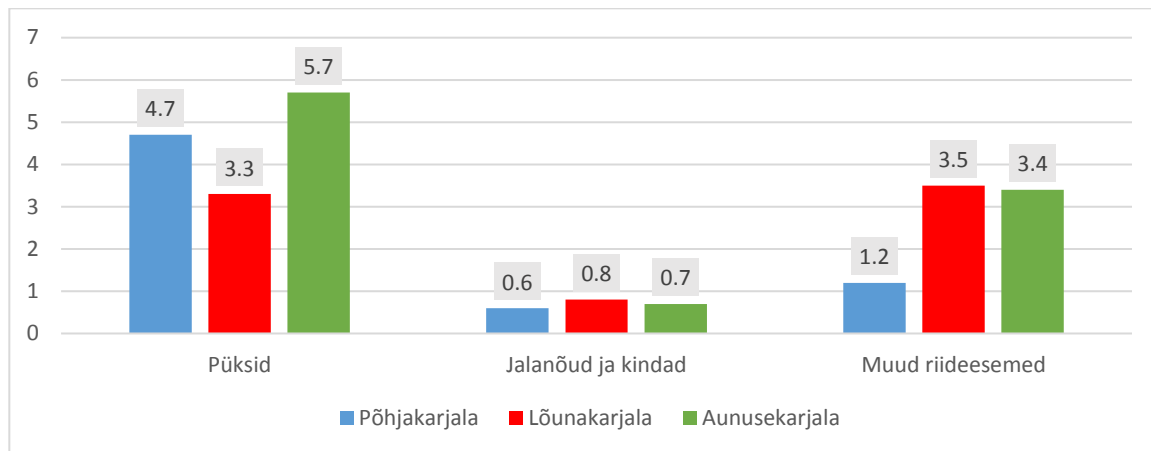

Joonis 4. Rühma *seadmed, tööriistad ja nende osad* alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti

Rühm *ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid* võtab enda alla põhjakarjalas 5% mitmussõnade koguarvust murdes (9 sõna 169st), lõunakarjalas samuti 5% (21 sõna 399st) ning aunusekarjalas 5,7% (25 sõna 438st). Sellest tähendusrühmast kuulub ainult põhjakarjalasse üks sõna: *elämälauvat* ehk 'laest ulatuvad toetuslauad, mille küljes või vastas hoiti haigeid või nälginud lehmi'. Lõunakarjalas ja aunusekarjalas on ainult seal murderühmas kasutatavaids sõnu rohkem. Ainult lõunakarjalas esinevad nt *matkalauvad* 'käimla, peldik', *matonala(i)zed* 'vaheseinu toetavad palgid' ja *muldiezed/muldiazed* 'lae peale pandud mullakiht'. Ainult aunusekarjalas kasutatakse nt mitmussõnu *señtsad* ja *señtsaized* 'eeskoda, esik', *vuiškampordahat/buiškampordahad* 'pööningutrepp' ning *olgipuud* 'õlekubude riputamise puud'.

Rühm *riideesemed ja nende osad* katab mitmussõnade koguarvust põhjakarjalas 6,5% (11 sõna 169st), lõunakarjalas 7,6% (30 sõna 399st) ning aunusekarjalas 9,8% (43 sõna 438st). Alagrupp *püksid* katab põhjakarjalas 4,7% koguarvust (8 sõna 169st), lõunakarjalas 3,3% (13 sõna 399st) ning aunusekarjalas 5,7% (25 sõna 438st). Väike alarühm *jalanõud ja kindad* katab põhjakarjala koguarvust kõigest 0,6% (1 sõna), lõunakarjalas 0,8% (3 sõna) ja aunusekarjalas 0,7% (1 sõna). Viimane *riideesemete ja nende osade* alagrupp *muud riideesemed* katab põhjakarjalas 1,2% koguarvust (2 sõna), lõunakarjalas 3,5% (14 sõna) ning aunusekarjalas 3,4% (15 sõna 438st). Alarühmade jaotust vt joonisel 5. Riideesemete hulgast kasutatakse ainult põhjakarjalas sõnu *kammaspukšut* 'põhjapõdranahast püksid' ja *kävykšet* 'kootud kindad', lõunakarjalas nt sõnu *pyhäsovad* 'pühapäevaülikond, pühandel kantav riietus', *hiihnahiemad* 'kalastamisel kasutatavad pealisvarrukad' ja *buksad* 'kalameeste püksid' ning ainult aunusekarjalas nt mitmussõnu *brüukkurienvud* 'räbaldunud püksid, püksiräbalad', *puumulikaadiad* 'mustrilised meeste aluspüksid' ja *vuattuštahid* 'vatipüksid'.

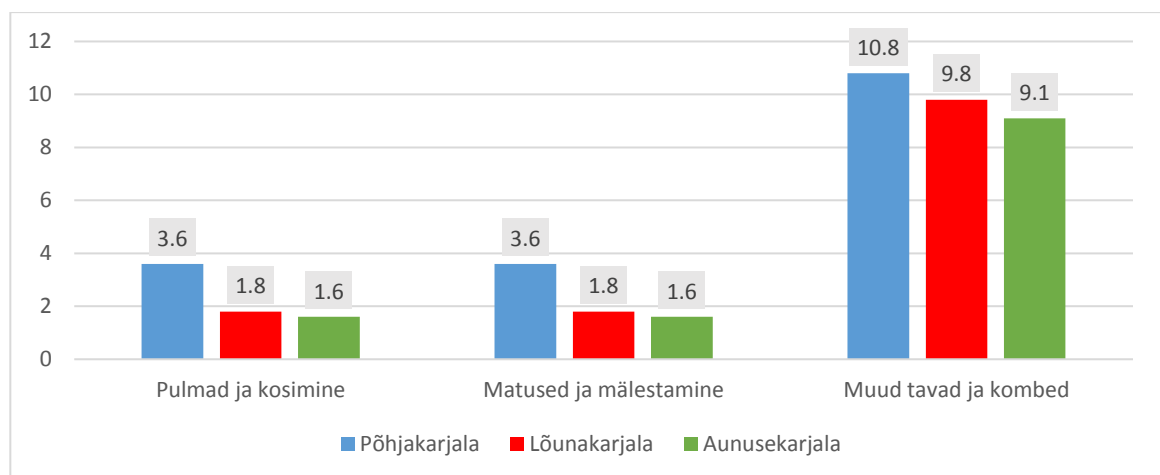
Joonis 5. Rühma *riideesemed* ja nende osad alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti

Semantiline rühm *kehaosad* hõlmab põhjakarjalas 10,1% mitmussõnade koguarvust (17 sõna 169st), lõunakarjalas 9,5% (38 sõna 399st) ja aunusekarjalas 9,4% (41 sõna 438st). Sellest rühmast kasutatakse ainult põhjakarjalas nt sõnu *emäšarvet* 'põhjapõdra sarved', *silmikaihtimet* 'põhjapõdrasarvede ettepoole ulatuvad harud' ja *marukšet* 'suur kõht', ainult lõunakarjalas nt mitmussõnu *andalovillad* 'piimahabe', *kaglakarvad* 'kuklakarvad' ja *kyngälihad* 'käsivarrelihased' ning ainult aunusekarjalas nt sõnu *alahabened* 'lõuahabe', *luuhuod* 'kõik inimese luud; terve keha' ja *keskuzed* 'vöökoht, piht'.

Rühm *inimrühmad* katab põhjakarjalas koguarvust 14% (24 sõna 169st), lõunakarjalas 15,8% (63 sõna 399st) ning aunusekarjalas 18,5% (81 sõna 438st). Selle tähendusrühma liikmete arv erineb murdegrupiti üsna suuresti. Lõuna- ja aunusekarjalas on inimrühmade alla kuuluvaid sõnu palju rohkem kui põhjakarjalas, sest nendes murdegruppides on mitmeid inimrühma mitmussõnu, mida kasutatakse ainult itkudes. Põhjakarjalas on selliseid sõnu kolm, kuid lõunakarjalas 21 ja aunusekarjalas 35. Ülejäänud sõnadest kuuluvad üksnes põhjakarjalasse *äpärehlannat* 'jõmpsikad', *myötämähijäiset* 'pruudi või lahkunu ärasaatjad', ainult lõunakarjalasse sõnad *kuéhmad* 'naljatajad, krutskite tegijad' ja *kohtakuomad* 'ristivanemad' ning ainult aunusekarjalasse nt sõnad

kuolienkaimoajad 'lahkunu saatjad, matuserong', *nuottukanzaksed* 'nootkonna liikmed omavahel' ja *kolmiežed* 'kolmikud'.

Tähendusrühm *tavad, pühad, peod ja sündmused* hõlmab põhjakarjalas mitmussõnade koguarvust 18% (30 sõna 169st), lõunakarjalas 13,4% (52 sõna 399st) ja aunusekarjalas 12,3% (53 sõna 438st). Alagrupid *pulmad ja kosimine* ning *matused ja mälestamine* katavad mõlemad põhjakarjalas koguarvust 3,6% (6 sõna mõlemas alagrupis), lõunakarjalas 1,8% (7 sõna) ja aunusekarjalas 1,6% (samuti 7 sõna). Rühm *muud tavad ja kombes* võtab enda alla põhjakarjalas 10,8% koguarvust (18 sõna), lõunakarjalas 9,8% (38 sõna) ning aunusekarjalas 9,1% (39 sõna). Alarühmade jaotust vt joonisel 6. Ainult põhjakarjalasse kuuluvad nt sõnad *tuloheät* 'see osa pulmast, mis veedetakse peigmehe kodus', *ravijaiset* 'peielaud matuseskülastele pärast haualt lahkumist' ja *arpavalkiet* 'haldjale tehtud ohverdus, et ta oma tehtud halva tagasi pööraks', ainult lõunakarjalasse nt *koinkattšiezed* 'kodu vaatamine', osa pulmatraditsioonist' ja *kynziezed* 'pärast karujahti toimuv jahimeeste jooming' ning ainult aunusekarjalas on kasutusel nt mitmussõnad *lahjuksud* 'pulmakink', *kalmoisuureksed* 'lahkunu mälestuspäeval hauale viidav (kaasa võetav) toit' ja *kezäkižad* 'omamoodi noorte jalutamise/kõndimise tseremoonia'.

Joonis 6. Rühma *tavad, pühad peod ja kombes* alagruppide mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus murderühmiti

Semantiline rühm *ained, jäätmed ja materjalid* katab põhjakarjalas koguarvust 5,9% (10 sõna 169st), lõunakarjalas 8% (32 sõna 399st) ja aunusekarjalas 8,4% (37 sõna 438st). Ainult põhjakarjalasse kuuluvad *kesrukšet* 'kedratud lõng, kedrus', *šuoškut* 'roogitud kalajäätmed, kalarapped', *huutojyvät* 'maha pudenevad terad, mis tekivad viljavihku vastu seina lüües' ja *makahat* 'lõngakeras samasuunalised, ühte kohta keritud ringid', ainult lõunakarjalasse *enzilypsyksed* 'ternespiim, piim lehma esmakordsest lüpsmisest', *harjankyynäled* 'praht, mis harjamisel linast või kanepist välja tuleb' ja *jälletšimed* 'toidujäägid' ning ainult aunusekarjalsse kuuluvad nt sõnad *kagranvuodiaized* 'maha varisevad kaeraterad', *purosteksed* 'karu pesa tegemisel murtud puud ja oksad' ja *heinänjälled* 'heinajäänused, -riismed'.

Ajaperioodid ja -vahemikud võtab enda alla põhjakarjalas 1,8% koguarvust (3 sõna), lõunakarjalas 3,5% (14 sõna 399st) ning aunusekarjalas 3,7% (16 sõna 438st). Sellest tähendusrühmast kasutatakse ainult põhjakarjalas mitmussõnu *näkyrimpäivät* 'näguripäevad' ja *neitsytvaltasel* 'muretu neitsipõlv', ainult lõunakarjalas sõnu *ildaitšiiruzed* 'õhtueelne aeg' ja *kuurakuud* "'härmas kuud", ehk jaanuar, veebruar ja märts' ning ainult aunusekarjalas *tuulenajjad* ja *Sää tuulenselläd* 'kõvade tuulte aeg' ja *pätöimpäivät* 'parim iga, elu parimad päevad'.

Rühm *haigused ja tervis* katab põhjakarjalas 1,2% mitmussõnade koguarvust (2 sõna 169st), lõunakarjalas 2,8% (11 sõna 399st) ja aunusekarjalas 1,6% (7 sõna 438st). Haigusnimetustest kuulub kõikidesse murderühmadesse ainult üks sõna: põhjakarjalasse *kynnevijät* ehk 'loomadel esinev sõratõbi, „küüneviha“, lõunakarjalasse *purehed* 'puremised, millegi vigastamisest tekkinud arvatav põletik' ning aunusekarjalasse *pahatkibied* ehk 'süüfilis'. Ülejäänud *haiguste ja tervise* alla rühmituvatest sõnadest ei leidu sellist, mida kasutatakse ainult põhjakarjalas, kuid teistes murdegruppides paar sellist sõna on: lõunakarjalas *jälgiezed* ja *puhtied* 'päramised, pärast sünnitamist või poegimist väljunud platsenta, lootekestad ja nabaväät' ja ka *kibusanad* 'sünnitusvalud, tuhud' ning aunusekarjalas *kukoinsilmäd* 'kanapimedus'.

Väike tähendusrühm *kohad ja kohanimed* hõlmab põhjakarjalas koguarvust 2,5% (4 sõna 169st), lõunakarjalas 0,5% (2 sõna 399st) ja aunusekarjalas 0%, sest kohtade ja kohanimedega seotud sõnu seal murdegrupis ei leidu. Kõik selle rühma mitmussõnad on erinevad ja murdevahelist kattumist ei ole.

Viimane semantiline rühm *rühmitamata sõnad* võtab põhjakarjalas enda alla 10% mitmussõnade koguarvust (17 sõna 169st), lõunakarjalas 7,8% (32 sõna 399st) ning aunusekarjalas 6,6% (30 sõna 438st). Üksnes põhjakarjalas kasutatakse nt sõnu *kapehet* 'mütoloogiline olend; looma kohta käiv nimetus', *makavukset* 'voodiriided' ja *šavuhirret* 'ühe talu e majapidamise kohta metsast saadav palkide hulk', ainult lõunakarjalas nt *peäkköpäiväd* 'häda, täbar olukord', *avosuoned* ja *vazaramarkkinad* 'oksjon' ja *kurrendorogad* 'Linnutee' ning ainult aunusekarjalas on kasutusel nt mitmussõnad *oazad* '(trüki)tähed', *illazastied* 'õhtusööginõud' ja *jänöinorahad* 'harilik karusammal'.

Ülal esitatud andmete põhjal saab öelda, et kõige suurem semantiline rühm nii põhja-, lõuna- kui ka aunusekarjalas on *seadmed, tööriistad ja nende osad*. See katab põhjakarjalas 25% mitmussõnade koguarvust murdes, lõunakarjalas 26,1% ning aunusekarjalas 24%. Murdegruppide väikseimad tähendusgrupis kõikidel samad ei ole. Põhjakarjala väikseim semantiline grupp on *haigused ja tervis*, mis katab seal 1,2% koguarvust murdes. Nii lõuna- kui ka aunusekarjala väikseim semantiline grupp on *kohad ja kohanimed* (lõunakarjalas 0,5% ja aunusekarjalas 0%, sest seal grupis aunusekarjalas pluratiive ei olnud).

Kolme karjala murde mitmussõnade semantilised rühmad on esitatud võrreldavatena kokkuvõtvalt tabelis 1.

	Põhja- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes	Lõuna- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes	Aunuse- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes
Mitmussõnu kokku (KKS)	169		399		438	
1. Seadmed, tööriistad ja nende osad, sh	42	25	104	26.1	105	24
1.1. Kaheosalised tööriistad ja seadmed	6	3.6	23	5.8	22	5
1.2. Hoburiistad ja -seadmed	6	3.6	14	3.5	20	4.6
1.3. Kalastus- ja jahiseadmed	8	4.7	14	3.5	11	2.5
1.4. Sõidukid ja transpordivahendid	2	1.2	7	1.8	2	0.5
1.5. Muud seadmed ja -vahendid	20	11.9	46	11.5	50	11.4
2. Ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid	9	5	21	5	25	5.7
3. Riideesemed ja nende osad, sh	11	6.5	30	7.6	43	9.8
3.1. Püksid	8	4.7	13	3.3	25	5.7
3.2. Jalanõud ja kindad	1	0.6	3	0.8	3	0.7
3.3. Muud riideesemed	2	1.2	14	3.5	15	3.4
4. Kehaosad	17	10.1	38	9.5	41	9.4
5. Inimrühmad	24	14	63	15.8	81	18.5
6. Tavad, pühad, peod ja sündmused, sh	30	18	52	13.4	53	12.3
6.1. Pulmad ja kosimine	6	3.6	7	1.8	7	1.6
6.2. Matused ja mälestamine	6	3.6	7	1.8	7	1.6
6.3. Muud tavad ja kombed	18	10.8	38	9.8	39	9.1
7. Ained, jäätmed ja materjalid	10	5.9	32	8	37	8.4

	Põhja- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes	Lõuna- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes	Aunuse- karjala	% mitmussõnad e koguarvust murdes
8. Ajaperioodid ja -vahemikud	3	1.8	14	3.5	16	3.7
9. Haigused ja tervis	2	1.2	11	2.8	7	1.6
10. Kohad ja kohanimed	4	2.5	2	0.5	-	-
11. Rühmitamata sõnad	17	10	32	7.8	30	6.6

Tabel 1. Karjala murrete mitmussõnade semantiliste rühmade võrdlus

3.2. Karjala mitmussõnade semantiline jaotumine võrrelduna isuri, soome ja eesti keelega

Selles peatükis võrdlen karjala keele mitmussõnade semantilist jaotumist isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade tähendusrühmadega. Võrdlen pluratiivide protsentuaalset jagunemist keeliti.

Võrdluse aluseks on Triinu Palo (2002) artiklis esitatud eesti ja soome pluratiivide ning Martin Beeki (2017) bakalaureusetöös esitatud isuri keele mitmussõnade semantiliste rühmade andmed. Neid kõrvutan kolme karjala murde uurimistulemustega. Isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade semantilised rühmad on veidi erinevad (vt joonis 7 ja tabel 2). Et andmed oleksid omavahel võrreldavad, pidin karjala ja isuri keele osad semantilised rühmad kokku liitma. Liitsin karjala *seadmed, tööriistad ja nende osad ja ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid*, et saada eesti ja soome keelega võrreldav rühm *tööriistad ja tehnilised seadmed*. Isuri *ehitised, seadmed, tööriistad ja nende osad* kuulub samuti *tööriistade ja tehniliste seadmete* hulka. Tähendusrühma *rahvakogunemised, inimrühmad ja pidustused* jaoks liitsin karjala *inimrühmad ja tavad, pühad, peod ja sündmused* ning isuri *inimrühmad* ning *peod, pühad, tavad ja kombed*. Liitsin karjala *ajaperioodid ja -vahemikud, kohad ja kohanimed* ja *rühmitamata sõnad* ning ka isuri *kohad ja kohanimed* ja *rühmitamata sõnad* ühtseks grupiks *muud mitmussõnad*. Triinu Palo pani oma artiklis viimase grupi nimeks *abstraktsed ja klassifitseerimata pluratiivid*. Pidin selle nime muutma *muudeks mitmussõnadeks*, sest kõigi sinna alla kuuluvate sõnade puhul ei ole tegu klassifitseerimata pluratiividega.

Ülejäänud tähendusrühmad on kõikides võrreldavates uurimustes kas samad või peaaegu samad. Näiteks on semantiline grupp *kehaosad* sama nii karjala, soome (ja eesti) kui ka isuri puhul. Rühma *rõivad* alla kuuluvad karjala *riideesemed ja nende osad* ning isuri *rõivad ja nende osad*. Karjala *haigused ja tervis* on sama, mis isuri ning soome rühm *haigused* ning karjala *ained, jäätmed ja materjalid* on sama, mis isuri, soome ja eesti *ained ja jäätmed*.

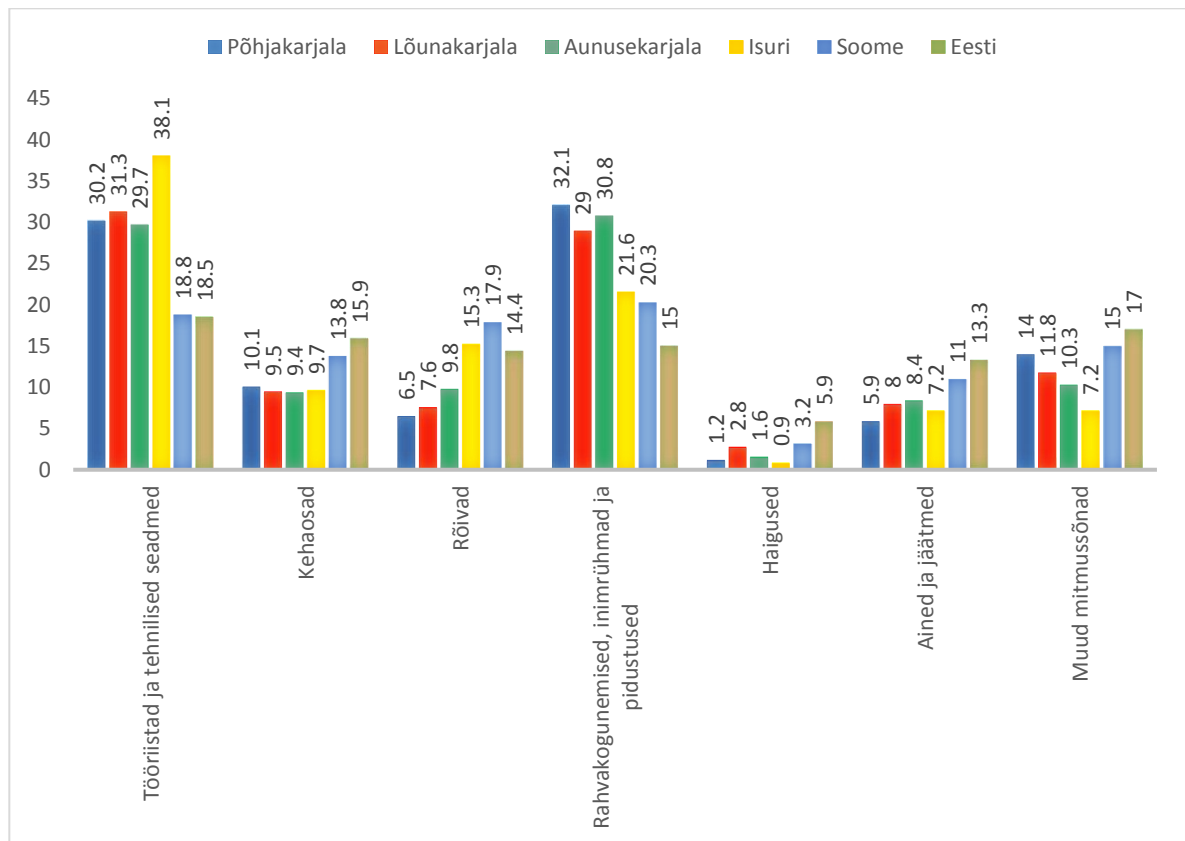
Nelja keele võrdlus näitab üsna hästi seda, et mitmussõnade semantiliste rühmade jaotuse ja osakaalu poolest on uuritud lähedastest sugulaskeeltest karjala keelele kõige lähedasem isuri keel. Siin võib olla kaks põhjust. Esiteks on isuri keelt peetud karjala tütarkeeleks (Laanest 1986: 151, 1998: 30), mistõttu neis keeltes ongi palju ühist. Teiseks põhjuseks on aga arvatavasti paiknemine Venemaal ehk vene keele suur mõju sõnavarale, sh laenude rohkus.

Kui vaadata sõnade protsentuaalset jagunemist semantilisesse gruppidesse, on selgelt näha, et omavahel on kõige sarnasemad ootuspäraselt kolm karjala murret. Nende murdegruppide mitmussõnade protsent pluratiivide koguarvust murdes on kõikide semantiliste gruppide puhul enam vähem võrdne. Karjala mitmussõnade protsentuaalsele jagunemisele on lähedaseim isuri keel. Kõige paremini tuleb sarnasus välja gruppides *kehaosad*, *ained ja jäätmed* ning *haigused*. Viimase grupi puhul tuleb mainida, et karjala keele puhul on haigusnimetuste juurde (mida on kõikides murretes ainult üks, kokku kolm) lisatud veel teised tervisega seonduvad sõnad, kuid isuri keeles on rühmas *haigused* ainult haigusnimetused, mida on neli. Isuri näideteks võib tuua sõnad *korvantaukset* 'sigade haigus, mille tagajärjel nende kõrvatagused üles paistetavad' või *künnevviha* 'küünistamisel või küüntealuse mustuse haava sattumisel tekkiv põletik või mädanik' (Beek 2017: 38-39), millele leiab karjala keelest sarnase vaste: *kynnevviijat* 'loomadel esinev sõratõbi, „küüneviha“'. Karjala keele pluratiivide protsentuaalsele jagunemisele on isuri keele järel sarnasuselt järgmine soome keel ning kõige erinevam on eesti keel. Erinevus tuleb välja kõikide semantiliste gruppide puhul, kuid enim näeb protsentide suurusevahet gruppide *kehaosad*, *rahvakogunemised*, *inimrühmad ja pidustused* ning *haigused* puhul.

Eesti keel on võrreldavate keelte seas mitmussõnade semantilise jaotuse poolest karjala keelest kõige kaugem ilmselt sellepärast, et eesti keel kuulub läänemeresoome lõunarühma, kuid karjala, isuri ja soome kuuluvad läänemeresoome keelte põhjarühma.

Andmete paremini mõistmiseks on tabel 2, kus on välja toodud kõik arvandmed ja joonis 14, kus on visuaalselt esitatud karjala murderühmade ja isuri, soome ning eesti mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus.

Joonis 7. Karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus (protsent pluriatiivide koguarvust)

	Põhjakarjala	% mitmussõnade koguarvust murdes	Lõunakarjala	% mitmussõnade koguarvust murdes	Aunusekarjala	% mitmussõnade koguarvust murdes
Mitmussõnu kokku (KKS)	169		399		438	
Tööriistad ja tehnilised seadmed	51	30.2	125	31.3	130	29.7
Kehaosad	17	10.1	38	9.5	41	9.4
Rõivad	11	6.5	30	7.6	43	9.8
Rahvakogunemised, inimrühmad ja pidustused	54	32.1	115	29	134	30.8
Haigused	2	1.2	11	2.8	7	1.6
Ained ja jäätmed	10	5.9	32	8	37	8.4
Muud mitmussõnad	24	14	48	11.8	46	10.3
		100.0		100.0		100.0
	Isuri	% mitmussõnade koguarvust	Soome	% mitmussõnade koguarvust	Eesti	% mitmussõnade koguarvust
Mitmussõnu kokku	443		340		271	
Tööriistad ja tehnilised seadmed	169	38.1	64	18.8	50	18.5
Kehaosad	43	9.7	47	13.8	43	15.9
Rõivad	68	15.3	61	17.9	39	14.4
Rahvakogunemised, inimrühmad ja pidustused	95	21.6	69	20.3	41	15
Haigused	4	0.9	11	3.2	16	5.9
Ained ja jäätmed	32	7.2	37	11	36	13.3
Muud mitmussõnad	32	7.2	51	15	46	17
		100.0		100.0		100.0

Tabel 2. Karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade semantilise jaotuse võrdlus

3.3. Vene keele mõju karjala mitmussõnades

Et karjala keelt ja isuri keelt kõneldakse Venemaal, siis on ootuspärane, et neis keeltes esineb tugev vene keele mõju, seda ka mitmussõnade kasutuses.

Vene laenude kodunemist karjala keeles näitab hästi nende kombineerumine omakeelsete morfoloogiliste vahenditega. Sageli on vene keele mitmuse tunnus lihtsalt asendatud karjala mitmuse tunnusega, näiteks *heveskäksed* 'vendade naised omavahel' (< *невестка* 'mehe vennanaine'). Paljudel juhtudel ongi laenatud ka vene keeles ainult mitmuslikuna esinev sõna, millel ongi asendatud pelgalt mitmuse tunnus, nt *suutkat* 'ööpäev' (< *сутки* 'ööpäev'), *nožnittšemet* ~ *nožnittšimet* ~ *nožnittšad* 'käärid' (< *ножницы*), *tšotkat* 'palvehelmed, roosikrants' (< *чѣтки* 'palvehelmed'), *nossilkad/nosilkad* 'heina tassimiseks mõeldud puidust kandraam' ja *nosselñitšat* 'heina tassimiseks mõeldud kaheosaline puidust kandraam' (< *носилки* 'kandraam'), *břuukad* ~ *priukad* 'meeste pealispüksid' (< *брюки*), *pominkat* ja *spominkat* 'surnu, lahkunu mälestamine' (< *поминки* 'peied, hingejoodud; mälestuspäeva pidamine (õigeusu traditsioonis)'), *siptšat* 'pintsetid; suhkrutangid' (< *щипцы* 'näpitsad, näpistangid, naelatangid; sepatangid, pihid'), *obojad* 'tapeet' (< *обои* 'tapeet'). Sõna *oboid* puhul on huvitav see, et vene keele mitmuse tunnust -u (-i) mitte lihtsalt ei asendatud karjala keele omaga, vaid lisati karjala mitmuse tunnus -t vene keele omale. Vahel on karjala keele vene laenudesse lisatud mitmuse tunnuse ette ka karjala omakeelne tuletusliide või isegi mitu, nt *ventšaintaized* 'laulatus' (vene *венчание*), kus enne mitmuse tunnust -d on lisatud kaks sufiksit: -inta ja -ine- : -ize-. Samast venekeelsest sõnast on laenatud ka *veñtšajazed*. Karjala omakeelse deminutiivsufiksiga on näiteks ka vene laenud *bratanakšed* ja *bratanukšed* 'tädi- või onupojad' (< vene *брат* 'vend').

Karjala mitmussõnade vene laenudest paljud on liitsõnad, nt *budilñiekkutšuasud* 'äratuskell' (sõnadest *будильник* 'äratuskell' ja *часы* 'kell, ajanäitaja'), *molindatšotkad* 'vanausuliste palvehelmed' (sõnadest *молитва* 'palve, palvus' ja *чѣтки* 'palvehelmed'). Sageli on liitsõna täiendosa karjala keeles, kuid põhiosa vene keeles. Näiteks *alakrintšazed* 'trepi alumises otsas asuv platvorm, mis erineb teistest treppidest laiuse poolest' puhul on põhiosa

-*krintšazed* laenatud vene sõnast *крыльцо* 'välistrepp' ja täiendosa *ala-* karjala keelest juurde lisatud. Sellised sõnad on ka erinevad -*štanad/-štanid*-lõpulised sõnad (< *ушаны* 'kõnek. püksid'), nt *alusštanad* 'aluspüksid', *hlaapanstañid* 'klapptaskutega püksid', *aivinštañit* 'lina- või kanepikiust meeste (suve)püksid'); *kurrendorogad* 'Linnutee' sõnast *дороза* 'Linnutee', *hiilinozhittšemed* 'söetangid', *halgostankad* 'saagimispukk' (vene *стан* '(töö-, valts)pink, agregaat, (suur paigalseisev töö)masin'), *tšoassud-/tšouassut-/tšoasud*-lõpulised sõnad (nt *iskijättšouassud* 'pommidega kell', *šeinätšouassut* 'seinakell', *kuldatšouassud* 'kuldne uur; kellakett', vrd vene *часы* 'kell, ajanäitaja'), *prujad-/brujad*-lõpulised sõnad (nt *proazñiekkubrujad* 'rakmed pühade ja pidustuste jaoks', *heinäbrujad* 'heinatöömasina seadmed' ja *kangazbrujad* 'kangaspuud'), mis on võetud sõnast *сбруя*, mille tähendus on vene keeles 'rakmed, hoburiistad', kuid mida kasutatakse karjala keeles väge erinevate seadmete ja vahendite nimetustes.

Huvitavaks nähtuseks on naaberkeelest pelgalt vormilise mitmuslikkuse laenamine. Näiteks karjala keele omasõna *voajad* 'kaal (kaalumisseade)' (vrd soome keele *vaaka* 'kaal', eesti *vaag*, *vaagima*), mis on karjala keeles saanud mitmuslikuks ilmselt vene keele mitmussõna *весы* 'kaal, kaalud' järgi. Teised sellised sõnad on *kaldehed* ja *kaudehed* 'ajavahemik' ning muud *kaudehed/-kaldehed*-lõpulised sõnad (nt *kezänkaudehed* 'suvehooaeg', *talvenkaudehed* 'talvehooaeg' ja *päivänkaudehed* 'kogu päev, terve päev'), mis on oma mitmuslikkuse saanud vene sõnast *сутки* 'ööpäev'.

Kokkuvõte

Käesolevas töös uurisin karjala keele mitmussõnade jaotumist semantilistesse gruppidesse, võrdlesin omavahel kolme karjala murde ehk põhjakarjala, lõunakarjala ja aunusekarjala mitmussõnade semantilist jaotumist ning võrdlesin neid omakorda isuri, soome ja eesti keele mitmussõnade tähendusrühmadega. Vaatlesin ka seda, kuidas on vene keel mõjutanud karjala keele mitmussõnu. Sealjuures vastasin järgmistele küsimustele:

- 1) missugustesse semantilistesse gruppidesse jagunevad karjala keele mitmussõnad;
- 2) kuidas erinevad omavahel põhjakarjala, lõunakarjala ja aunusekarjala murderühmad mitmussõnade semantilise jaotuse poolest;
- 3) kuidas erinevad omavahel karjala, isuri, soome ja eesti keele mitmussõnad semantilise jaotuse poolest;
- 4) kas ja kuidas on karjala keele mitmuslik sõnavara mõjutatud naabruses kõneldavast ja domineerivast vene keelest?

Karjala mitmussõnad rühmituvad tähenduse alusel järgmistesse gruppidesse: 1) *seadmed, tööriistad ja nende osad*; 2) *ehitised, ehitise osad ja ehitusmaterjalid*; 3) *riideesemed ja nende osad*; 4) *kehaosad*; 5) *inimrühmad*; 6) *tavad, pühad, peod ja sündmused*; 7) *ained, jäätmed ja materjalid*; 8) *ajaperioodid ja -vahemikud*; 9) *haigused ja tervis*; 10) *kohad ja kohanimed*; 11) *rühmitamata sõnad*.

Karjala keeles on KKS-i andmetel mitmussõnu kokku 683, kuid kuna mitmed sõnad esinevad korraga kas kolmes või kahes murdes, on analüüsitavaid pluratiive kokku 1006. Põhjakarjala murderühm on mitmussõnade arvult väikseim, seal on neid registreeritud 169 (17% koguarvust – 1006st). Lõunakarjala murderühm on suuruselt keskmine ja seal on 399 mitmussõna (40% koguarvust) ning aunusekarjala on mitmussõnade arvult suurim, kus on 438 pluratiivi (43% koguarvust). Karjala keele mitmussõnade protsentuaalne jagunemine erinevatesse semantilistesse gruppidesse on kolmes murdes üsna võrdne olenemata sellest, et pluratiivide koguarv varieerub murderühmades päris palju. Protsendi alusel on suurim

semantiline rühm kõikides murdegruppides *seadmed, tööriistad ja nende osad*. Põhjakarjalas hõlmab see mitmussõnade koguarvust murdes 25%, lõunakarjalas 26,1% ja aunusekarjalas 24%. Põhjakarjala murdegrupi väikseim semantiline grupp on *haigused ja tervis*, mis katab seal 1,2% koguarvust. Nii lõuna- kui aunusekarjala väikseim tähendusrühm on *kohad ja kohanimed*. Lõunakarjalas võtab see enda alla kõigest 0,5% koguarvust murdes ja aunusekarjalas 0%, sest selles semantlises grupis aunusekarjalas mitmussõnu ei leidu.

Võrreldes karjala keele mitmussõnade semantilist jaotumist isuri, soome ja eesti keelega selgus, et kõige sarnasemad on omavahel ootuspäraselt kolm karjala murdegruppi ning neile on kõige lähedasem isuri keel, siis soome ning kõige kaugem eesti keel. See on nii ilmselt sellepärast, et karjala, isuri ja soome keel kuuluvad läänemeresoome keelte põhjarühma, eesti keel aga läänemeresoome lõunarühma, mistõttu suurem erinevus on ootuspärane.

Vene keele mõju karjala keele mitmussõnadele saab vaadelda mitmeti. Palju on laensõnu, kus vene keeles (ka) ainsuslikuna esineval sõnal on mitmuse tunnus asendatud karjala keele mitmuse tunnusega (nt *ñeveskãksed* 'vendade naised omavahel' (< *невестка* 'mehe vennanaine')), samuti on juhtumeid, kus on laenatud ka vene keeles ainult mitmuslikuna esinev sõna ja asendatud ainult mitmus tunnus (nt *suutkat* 'ööpäev' (< *сутки* 'ööpäev')). Karjala pluratiivide vene laenudest on paljud liitsõnad, nt *budilñiekkutsuasud* 'äratuskell' (sõnadest *будильник* 'äratuskell' ja *часы* 'kell, ajanäitaja'), tihti on liitsõna täiendosa karjala keeles, kuid põhiosa vene keeles (nt *alusštanad* 'aluspüksid' (< *штаны* 'kõnek. püksid')). Laenatud on ka ainult vormilist mitmuslikkust (nt ajavahemikku märkiv sõna *kezãnkaudehed* 'suvehooaeg' sõnast *сутки* 'ööpäev').

Uurimistöö esimeses peatükis vaatlesin mõisteid *mitmussõna* ja *plurale tantum* ja andsin ülevaate sellest, kes ja kuidas on neid mõisteid varasemates uurimustes kirjeldanud. Läänemeresoome mitmussõnu on uuritud üsna vähe, seega näen selles valdkonna puhul potentsiaali tulevasteks uurimusteks. Näiteks on uurimata lõunaeesti, vadsa, vepsa ja lüüdi pluratiivid. Samuti oleks tulevikuperspektiivi põhjakarjala mitmussõnade uurimisel, sest usun, et mitmed selle piirkonna pluratiivid on veel üles märkimata.

Summary. Karelian *pluralia tantum*

In this paper I have examined the distribution of Karelian *pluralia tantum* into semantic groups (all words analyzed in this paper are classified as *pluralia tantum* in Karelian online dictionary „Karjalan kielen verkkosanakirja“). I compared three Karelian dialect groups' (North Karelian, South Karelian and Aunuse Karelian) semantic distribution and compared them with Ingrian, Finnish and Estonian semantic groups. I also studied how has Russian as a neighbouring language influenced Karelian *pluralia tantum*. I have answered the following questions:

- 1) Into what kind of semantic groups do Karelian *pluralia tantum* distribute;
- 2) How do North, South and Aunuse Karelian dialect groups differ by *pluralia tantum*'s semantic distribution;
- 3) How do Karelian, Ingrian, Finnish and Estonian languages differ by *pluralia tantum*'s semantic distribution;
- 4) If and how has Karelian *pluralia tantum* been influenced by neighbouring and dominating Russian language?

Karelian *pluralia tantum* distribute into following semantic groups: 1) *devices, tools and their parts*; 2) *buildings, its parts and building materials*; 3) *clothing and its parts*; 4) *body parts*; 5) *groups of people*; 6) *Customs, holidays, traditions and events*; 7) *substances, leftovers and materials*; 8) *time periods*; 9) *illnesses and health*; 10) *toponyms*; 11) *unassorted words*.

According to Karelian Dictionary, there are 683 *pluralia tantum* in the Karelian language, but since many words appear in two or three dialect groups at the same time, there are 1006 analyzable *pluralia tantum*. There are 169 words used mostly in plural in the North Karelian dialect group (which takes 17% of the total number 1006). South Karelian dialect lies size-wise in the middle with 399 words (40% of the total number) and the biggest one is Aunuse Karelian with 438 *pluralia tantum* (43% of the total number). Karelian *pluralia tantum*'s distribution into semantic groups by percentage is mostly similar in all dialect groups, despite

the fact that the three dialect's *pluralia tantum*'s total numbers differ greatly. The biggest semantic group in all dialects is *devices, tools and their parts*. In North Karelian, it covers 25% of the dialect's total number 169, In South Karelian it covers 26,1% of 399 and in Aunuse Karelian, it covers 24% of 438. The smallest semantic group in North Karelian is *illnesses and health*, it covers only 1,2% of the dialect's total number. In South and Aunuse Karelian, the smallest group is *toponyms*, which covers 0,5% of 399 in South Karelian and 0% in Aunuse Karelian, because no *pluralia tantum* belong to that particular dialect group.

When comparing Karelian *pluralia tantum*'s semantic groups with those of Ingrian, Finnish and Estonian, it is clear that the most similar with each other are the three Karelian dialect groups. The closest to these three is Ingrian, then Finnish and the farthest is Estonian. It is probably like so because Estonian language is a part of the Southern group of Finnic languages, while Karelian, Ingrian and Finnish belong to the Northern group.

Russian impact on the Karelian *pluralia tantum* can be divided into three parts. There are many loan words where Russian plural markers have been switched with Karelian plural markers (for ex. *neveskäksed* 'wives of brothers' (< *невестка* the wife of a brother's brothers')) or a word which is already used only in plural is loaned and the plural marker is switched from Russian into Karelian (for ex. *suutkat* 'twenty-four hour day' (< *сутки* 'twenty-four hour day')). There are also many compound words among Russian loan words in Karelian *pluralia tantum* (for ex. *budilniekkutšuasud* 'alarm clock' (from the words *будильник* 'alarm clock' and *часы* 'clock')) and in many cases, adjunctive part is in Karelian, while the main part is in Russian (for ex. *alusštanad* 'underpants' (< *штаны* in common language 'pants')). Sometimes only the technical plurality is loaned (for ex. *kezänkaudehed* 'summer season' from the Russian word *сутки* 'twenty-four hour day', which is also a word that depicts a time period).

In the first chapter of this paper I have also examined the terms such as *pluralia tantum* and have given an overview of who and how has previously described these terms in various papers. Finnic *pluralia tantum* has not been thoroughly researched and that's why I see room

for potential future research. For example, South Estonian, Votic, Veps and Ludic *pluralia tantum* have not been studied as of yet. I also think that North Karelian dialect group deserves some more close attention, because I believe that many *pluralia tantum* in that area have not been recorded.

Lühendid

Külad ja külarühmad:

Põhjakarjala:

Kie – Kieretti

KieP – Petsamos räägitud Kiestinki murre

Kie – Kiestinki

Vits – Vitsataipale

Pist – Pistojärvi

Uht – Uhtua

Vuo – Vuokkiniemi

Hie – Hietajärvi

Kon – Kontokki

Jys – Jyskyjärvi

Paa – Paanajärvi

Usm – Usmana

Lõunakarjala:

Tun – Tunkua

Sui – Suikujärvi

Rep – Repola

RukM – Rukajärvil Miinoa külas räägitud murre

Ruk – Rukajärvi

Paat – Paatene

Män – Mäntyselkä

Por – Porajärvi

Ilom – Ilomantsi

Kor – Korpielkä

Suo – Suojärvi

Tih – Tihvinä

Val – Valdai

Sui – Suistamo

Imp – Impilahti

Aunusekarjala:

Salmi - Sal

Tul – Tulemajärvi

Sää – Säämäjärvi

Vie – Vieljärvi

Vite – Vitele

Kotj – Kotkajärvi

NekR – Nekkula Riipuskala

Kirjandus

Alvre, Paul 1962. Kehaosi märkivate nimetuste numerusest. – Keel ja Kirjandus 2, 97–104; 3; 160–167.

Ariste, Paul 1979. Uurimus pluratiividest. – Keel ja Kirjandus 5, 314–315.

Beek, Martin 2017. Isuri keele mitmussõnad. Tartu Ülikooli bakalaureusetöö. Tartu. Käsikiri.

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat. 2009 (veebiversioon). Tallinn: Eesti Keele Instituut.

Ingo, Rune 1978. Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat. Numeeris-semanttilinen tutkimus I. Väenkokouksia ja teknisiä laitteita tarkoittavat sanat. Åbo: Åbo Akademi.

Ingo, Rune 1998. Suomen kielen pluratiivit eli monikkosanat. Numeeris-semanttilinen tutkimus II. Ruuminosia ja vaatteita tarkoittavat sanat. Vaasa: Vaasan yliopisto: Humanistinen tiedekunta: Käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmä.

KKS = Karjalan kielen verkkosanakirja. 2009 (veebiversioon). Toim. Marja Torikka. (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 18). Helsinki: Kotimaisten Kielten Keskus.

Laanest, Arvo 1998. Isurid ja isuri keel. – Kaheksa keelt, kaheksa rahvast. Koost. Jaan Õispuu. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus, 30–36.

Laanest, Arvo 1975. Sissejuhatus läänemeresoome keeltesse. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.

Laanest, Arvo 1986. Isuri keele ajalooline foneetika ja morfoloogia. Tallinn: Valgus.

Palmeos, Paula. 1962. Karjala Valdai murrak. Toim. Paul Ariste. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi Toimetised Nr. 5.

Palo, Triinu 2002. Soome ja eesti keele mitmussõnad ehk pluratiivid. – Lähivertailuja 12. Soome-eesti kontrastiivseminar: 30.5.–1.6.2001, Kääriku. Toim. Reet Kasik. Tartu: Tartu Ülikool, 82–95.

Palo, Triinu 1999. Suomen ja viron monikkosanojen semanttinen vertailu. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas.

Zaikov, Pekka 2013. Vienankarjalan kielioppi. Lisänä harjotukse ta lukemisto. Helsinki: Karjalan Sivistysseura ry.

Tiits, Mai 1983. Lüngad eesti noomenivormistikus. – Keel ja Kirjandus 7, 356–364

Viht, Annika, Habicht, Külli 2019. Eesti keele sõnamuutmine. Eesti keele varamu IV. Peatoimetaja Helle Metslang. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Vaba, Lembit 2010. Kuidas läti-eesti keelekontakt on mõjutanud eesti murdekeele grammatikat ja sõnavaramoodustust. – Emakeele Seltsi aastaraamat 56. Peatoimetaja Mati Erelt. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 204-246.

Vahtia, E. 1938. Karjalan Kielioppi. Äänne- ja sanaoppi. Karjalan Kansalaisseura. Suojärvi: Pohjois-Karjalan Kirjapaino oy. Joensuu.

VPN = Всероссийская перепись населения,
www.perepis-2010.ru, www.perepis2002.ru. Vaadatud 06.03.2020.

Õim, Katre, Asta Õim 2015. Kehaosade arvukategooristast. – Keel ja Kirjandus 2, 88-99.

Õispuu, Jaan 1994. Karjala keelesaarte sõnamuutmissüsteem. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetised.

Õispuu, Jaan 1998. Karjalased ja karjala murded. – Kaheksa keelt, kaheksa rahvast. Koost. Jaan Õispuu. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus, 37–49.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Johanna Õismaa

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Karjala keele mitmussõnad“ kohta, mille juhendaja on Eva Saar.

1.1. reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1.2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Johanna Õismaa

03.06.2020